

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I ИЗВЪНРЕДНА СЕСИЯ

Брой 18

София, срѣда, 7 октомврий

1931 г.

22. заседание

Вторникъ, 6 октомврий 1931 година.

(Открито отъ подпредседателя Н. Шоповъ въ 16 ч. 45 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

Стр.

стр.

Отпуски, разрешени на народнитѣ представители:
Въчко Кушевъ, Георги Казанаклиевъ, Ради Василевъ, Георги Ганевъ, Добри Свинаровъ, Стойно Славовъ, Петко Колевъ Пеневъ, Генко Митовъ, Никола Стамболиевъ, Петко Запряновъ, Янаки Молловъ, Русенъ Атанасовъ и Крумъ Кършовски 365

Питане отъ парламентарната група на Работническата партия къмъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве относно раняването на работника Пеловски отъ полицейски агенти (Съобщение) 365

Предложения:

- 1) за продаване държавната моторна мелница, на-ходяща се на гара Каспичанъ, на Каспичанската селска община за 1.800.000 л., платими въ 10 години по 180.000 л. годишно (Съобщение) 365
 - 2) за даване мандатъ на министра на земледѣлието и държавнитѣ имоти да уволни администраторитѣ на Българската земледѣлска банка (Продължение разискванията) 366
- Законопроектъ за измѣнение и допълнение на закона за търговията съ външни платежни срѣдства (Съобщение) 365
- Дневенъ редъ за следващото заседание 384

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Алексиевъ Никола, Ангеловъ Боянъ, Апостоловъ Драгомиръ, Арабаджиевъ Петко, Атанасовъ Русенъ, Бечевъ Милко, Бешковъ д-ръ Иванъ, Близнаковъ Христо, Бойчиновъ Михаилъ, Бояджиевъ д-ръ Атанасъ, Бояджиевъ Стефанъ, Бояджиевъ Трифонъ Куневъ, Буковъ Асенъ, Бурилковъ д-ръ Димо, Буровъ Атанасъ, Василевъ Григоръ, Василевъ Иванъ, Велчевъ Иванъ, Ганевъ Георги, Георгиевъ Стойчо, Говедаровъ Георги, Даскаловъ Стефанъ, Джабарски Стоянъ, Димитровъ д-ръ Георги, Димитровъ д-ръ Димитъръ, Димитровъ Захари, Дичевъ Петко, Дочевъ Момчо, Думановъ д-ръ Никола, Ецовъ Борисъ, Желябовъ Жеко, Ивановъ Борисъ Недковъ, Калъповъ Георги, Казаназирски Георги, Капитановъ Анастасъ, Каракашевъ Никола, Кирковъ Кирко, Колевъ Петко Пеневъ, Константиновъ Тома, Кръстевъ Гето, Кънчевъ Теодоси, Кършовски Крумъ, х. Лековъ х. Андрей, Лоловъ Сава П., Ляпчевъ Андрей, Маджаровъ Рашко, Манаровъ Христо, Мечкарски Тончо, Милевъ Мило, Мирски Христо, Митовъ Генко, Момчиловъ Стоянъ, Омарчевски Стоянъ, Панайотовъ Петъръ, х. Петковъ х. Георги, Пиронковъ Александъръ, Рафаиловъ Филипъ, Рашковъ Христо, Русиновъ Костадинъ, Сакъзовъ Янко, Сапунджиевъ Никола, Свинаровъ Добри, Симеоновъ Иванъ, Славовъ Кирилъ, Славовъ Стойно, Стайновъ Петко, Стамболиевъ Никола, Станевъ Митю, Статевъ Христо, Стойновъ Иванъ, Таслаковъ Цветко, Тодоровъ Димитъръ, Томчевъ Ангелъ, Франгя д-ръ Александъръ, Христовъ Александъръ, Христовъ Димитъръ, Чернокозовъ Георги, Чирпанлиевъ д-ръ Никола, Якимовъ Тодоръ и Янакиевъ Василь)

Бюрото е разрешило отпуски на следнитѣ народни представители:

На г. Въчко Кушевъ — 3 дни;
На г. Георги Казанаклиевъ — 1 день;
На г. Ради Василевъ — 3 дни;
На г. Георги Ганевъ — 3 дни;
На г. Добри Свинаровъ — 4 дни;
На г. Стойно Славовъ — 4 дни;
На г. Петко Колевъ Пеневъ — 4 дни;
На г. Генко Митовъ — 1 день;
На г. Никола Стамболиевъ — 3 дни;
На г. Петко Запряновъ — 4 дни;
На г. Янаки Молловъ — 2 дена;
На г. Русенъ Атанасовъ — 4 дни и
На г. Крумъ Кършовски — 4 дни.

Съобщавамъ на Събранието, че е постъпило питане отъ парламентарната група на Работническата партия, подписано отъ народнитѣ представители г. г. Асенъ Бояджиевъ и Атанасъ Неновъ, къмъ г. министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве относно раняването на работника Пеловски отъ полицейски агенти.

Това питане ще се изпрати на г. министра, за да отговори.

Постъпило е отъ Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти предложение за продаване държавната моторна мелница, на-ходяща се на гара Каспичанъ, на Каспичанската селска община за 1.800.000 л., платими въ 10 години по 180.000 л. годишно. (Вж. прил. Т. I, № 9)

Постъпилъ е отъ Министерството на финанситѣ законопроектъ за измѣнение и допълнение на закона за търговията съ външни платежни срѣдства. (Вж. прил. Т. I, № 10)

Тъзи законопроекти ще се раздадат на г. г. народните представители и ще се поставят на дневен ред.

Пристъпваме към разглеждане на първата точка от дневния ред: одобрение предложението за даване мандат на министъра на земледелието и държавните имоти да уволни администраторите на Българската земледелска банка — продължение разискванията.

Има думата народният представител г. Петко Стоянов.

Обаждаат се: Няма го.

Председателстващ Н. Шопов: Има думата народният представител г. Иван Куртев.

И. Куртев (нац. л.): (Отъ трибуната) Ние ще гласуваме предложението на г. министъра на земледелието. Смятаме, че управителният съвет на Земледелската банка трябва да бъде сменен изцяло, заради туй, защото той през дългото управление на Демократическия сговор не е бил освен едно поддържане на Министерството на земледелието и всъщност се е старал да изпълнява всичките прищипки на болния министър.

Н. Кемилев (д. сг): На кой министър?

И. Куртев (нац. л.): На болния.

Н. Кемилев (д. сг): Не е подавал записка за заболяване.

И. Куртев (нац. л.): Ние сме на едно мнение с вас. Знаем тази работа.

Н. Кемилев (д. сг): Кажете по-конкретно от какво е болен.

Н. Пждарев (д. сг): През Министерството на земледелието минаха трима министри.

Председателстващ Н. Шопов: (Звъни)

И. Куртев (нац. л.): Никаква самостоятелност, никакво противодействие от страна на този управителен съвет дори и тогаз, когато исканията, когато щенията, ще кажа на министъра-фантазбър...

Н. Пждарев (д. сг): Вие му ржкоплъскайте, г. Куртев.

И. Куртев (нац. л.): Кой, аз ли? Може би Вие.

Н. Кемилев (д. сг): Искаме да знаем, за кого се отнасят Вашите думи. През Министерството на земледелието минаха трима-четирима министри.

Д. Ачков (нац. л. о): Има ли име този министър или няма?

Председателстващ Н. Шопов: (Звъни)

И. Куртев (нац. л.): ... не само че не са били за изпълнение, но не е имало финансови възможности, или исканията са изкачали извън рамките на наредбите и законите, при които е трябвало да действа банката Земледелска банка. Доставки, покупки и продажби от твърде съмнително естество, за които дори и честният сговористи от тази страна тогава (Сочи банките на мнозинството) говореха твърде много, за които се прави дори и анкета, която, разбира се, се прикри, но за обществото не остана тайна това, което управителният съвет, въгласие с началника си, министъра на земледелието г. Димитър Христов, е вършил през дългото управление на Демократическия сговор! А кредитирането на предприятия с твърде съмнителна рентабилност, дори на предприятия, които са били предъ пропаст, е било система. Ту г. Ляпчев, ту г. Димитър Христов са се намесвали въг управата на Земледелската банка и са влияли зле върху управителния съвет, като са го заставяли да кредитира някои предприятия, които са били предъ прага на пропадането и които, да не кажа тежка дума, не само са били нерентабилни, но са били и едно недомислие. Така, напр., само три предприятия, макар и кооперативни, са ангажирали половината от капитала на Земледелската банка. Едно от тези предприятия е електрическата централа „Вжча“. Въ „Вжча“ на два пъти Земледелската банка е хвърлила сумата 155 милиона лева, които са лихвити досега са достигнали крупната сума 200 милиона

лева. Макар и тези суми да са дадени с съгласието и по решението на Министерския съвет, управителното тло на Земледелската банка не е да не е знаело лошото положение, въ което се намира електрическата централа „Вжча“. Земледелската банка е знаела, че още въ самото начало, когато се е пробивал туй нареченият Романов тунел — който е дълъг 533 м., пробит въ нездравъ терен и въ последствие изоставен — само тоя тунел коствувал на „Вжча“ една загуба отъ 5½ милиона лева. Земледелската банка също не е да не е знаела, че отъ поставянето на лоша почва, на лошъ терен основите на баража, които въ последствие са били изоставени, „Вжча“ е загубила също около 1.800.000 л. Също така Земледелската банка не е могла да не знае, че въ изоставените основи на водната централа са загубени други 1.400.000 л. Съ всичко това още първата година ржководителът не веж, Романов, който е бил протежиран от силните на деня, е причинил на предприятието една загуба отъ 10 милиона лева.

Н. Кемилев (д. сг): Това е от времето на Земледелския съюз, не е от наше време.

И. Куртев (нац. л.): Отъ 1924 г.

Н. Кемилев (д. сг): „Вжча“ я заварихме като наследство И тунелът не е почнат въ наше време.

И. Куртев (нац. л.): Всетаки Земледелската банка знае тия работи.

Н. Кемилев (д. сг): Аз съм бил против „Вжча“ още от самото начало. Заедно с либералите депутати въ бившата Камара се борих против тази работа. „Вжча“ не е дло на Демократическия сговор, а е заварено дло.

И. Куртев (нац. л.): Аз не зная чие дло е, но Земледелската банка не е могла да не знае тия работи, защото от докладите на вещите лица чужденци, които са правила на два-три пъти анкета, доклади, както до висшата управа на тая кооперация, също и до Министерския съвет, се вижда явно, че техническото ржководство на тая кооперация е било свършено некадърно. Въ всичките доклади, разбира се, обстойно се обяснява, че предприятието ще бъде нерентабилно, защото електрическата енергия няма къде да се пласира. При все това, казвам, както Земледелската банка, така и Централната кооперативна банка са дали огромни суми, които заедно с дадените 50 милиона лева от държавата, възлизат на почтената цифра 405 милиона лева. Прибавени към тия 405 милиона лева и 100 и няколко милиона лева длово капитал, записан от окръжните постоинни комисии, от общинските управления и от държавата, досега хвърления въ това предприятие капитал надминава сумата 500 милиона лева, без надежда сумата 405 милиона лева да бъде възвръната нкога въ касите на държавата и на държавните банки. Само за лихви и за амортизации на предприятието са необходими 64 милиона лева, когато чистият приход на кооперацията за 1930 г. — като се има предъ вид, че са електрифицирани почти всички градове и села и почти всички индустриални предприятия въ околността на „Вжча“ — чистият приход, казвам, на тая кооперация през 1930 г. възлиза едва на 1.600.000 л.

Целият живот на тая кооперация „Вжча“ е редица от кражби, злоупотреби и престъпления. Така, напр., окръжният управител Димчев, който е бил председател на кооперацията до 21 юний, само за една година е изтеглил въ форма на командировки сумата 57.000 л., затуй, че съ държавен автомобил презъ ден е огибалъ въ Кричим и е представлявал своите нескончаеми сметки за командировки. Също административният директор на тая кооперация, г. Джумаданов, освен своята заплата, въ продължение на 7 години е изтеглил въ форма на командировки сумата 789.900 л. Финансовият организатор г. Гюлеметов, също за командировки, въ продължение на пет години е изтеглил сумата 520.600 л., освен своята заплата.

Д. Ачков (нац. л. о): Казви заплати получават?

И. Куртев (нац. л.): Не зная точно какви.

Н. Пждарев (д. сг): Проверили ли сте къде са ходили? Командировки въ България или въ чужбина?

И. Куртев (нац. л.): Повечето командировки са до София и обратно и извъг вътрешността на страната.

Нъкой отъ земледѣлцитѣ: До Хисарскитѣ бани дали нѣма?

И. Куртевъ (нац. л.): Освентъ това двамата инспектори г. г. Никола Рачевъ и Иванъ Велчевъ сѣ злоупотрѣбили сумата 1.209.000 л.

Н. Пждаревъ (д. сг): Вѣ затвора ли сѣ?

И. Куртевъ (нац. л.): И досега не сѣ въ затвора. Дори управата на кооперацията се е опитала, нѣкакъ си, чрезъ фалшиви разписки и документи, да оправдае г. Велчевъ за частъ отъ сумитѣ.

Липсвало е всѣкаква отчетность, липсватъ дори и протоколни книги за дейността на управителния съветъ. Делегатитѣ на Централната кооперативна банка и на Земледѣлската банка, които, съгласно сключения договоръ между Земледѣлската банка отъ една страна и кооперация „Вжча“, отъ друга, сѣ имали право не само на контрола, но и на намѣса въ управлението, обаче никога не сѣ бѣдили кжде отиватъ голѣмитѣ срдства, които сѣ хвърлени въ туй предприятие както отъ държавнитѣ банки, така и отъ самата дѣржава.

Говори се, че управата на кооперацията, чрезъ единъ докладъ до Министерския съветъ, е надула извънредно много предполагаемитѣ доходи на кооперацията, като въ смѣтката имъ отъ 1930 до 1940 г. сѣ били предвидени да постѣпятъ 438.000.000 л. чистъ приходъ отъ експлоатацията и 368.000.000 л. дѣловъ капиталъ, извънъ този, който е постѣпилъ до сега. За учудване е, че хора, които боравятъ съ банковъ капиталъ, които иматъ вѣренъ погледъ за всички финансови възможности и за кредитоспособността на хората и на предприятието, сѣ могли да се увлѣкатъ въ едни фантастични цифри, които сѣ близки до цифритѣ, които обикновено г. Димитъръ Христовъ ни произнася въ своитѣ дълги речи за повдигане на земледѣлството въ нашата страна.

Кѣмъ дѣлото на кооперация „Вжча“ трѣбва да се прибавятъ и 15-тѣ милиона лева, дадени отъ г. д-ръ Танчевъ на родния му градъ Карлово за електрическа централа, при все че гр. Карлово влиза въ смѣткитѣ и въ обсега на сжщата кооперация. Тази сума, 15.000.000 л., вече е нарастнала надъ 20 милиона лева, безъ надежда, разбира се, да се повърне нѣкога, нито дори да се плати една стотинка лихва за нея.

Правило се е смѣтка, че електрическата централа ще даде най-малко 4.000 киловата часа енергия, обаче, поради несигурността на дебита на водитѣ, както и поради липса на пласментъ — което се отнася и до кооперация „Вжча“ — днесъ предприятието не може да покрива дори общитѣ си разноски. Кооперация „Вжча“ би могла да произвежда годишно надъ 20 милиона киловати часа електрическа енергия, обаче пласментътъ днесъ не надминава 5 милиона киловата, а при това сѣ електрифицирани почти всичкитѣ села и градове въ тая областъ.

Министъръ Д. Гичевъ: Не сѣ. Само $\frac{1}{4}$ сѣ електрифицирани.

Н. Пждаревъ (д. сг): Отъ „Вжча“ ли?

И. Куртевъ (нац. л.): Да.

Н. Кемилевъ (д. сг): Като идея то е добро, но като прахосничество, не е добро.

И. Куртевъ (нац. л.): Пресмѣтнато е, че голѣмъ процентъ — споредъ единъ докладъ на единъ чиновникъ, който е проучилъ тѣзи въпроси, 23% — отъ отпустнатитѣ суми сѣ прахосани именно за пропаднали постройки, за командировки, злоупотрѣбени суми отъ инспектори, както и отъ една гостилница, за която ежегодно кооперацията е губила между 700—800 хиляди лева, когато, споредъ ценитѣ на храната, продавана на чиновницитѣ и на работницитѣ, би трѣбвало да бжде обратното — тая гостилница да дава 700—800 хиляди лева печалба годишно. Никакви смѣтки, никаква отчетность! Дори управата на кооперацията е отказвала да дава своитѣ книжа, а на въпроса, поставенъ въ ревизионнитѣ актове, по какъвъ начинъ и откъде произхождатъ тѣзи загуби, не отговаряла нищо.

Ето какъ и кжде Земледѣлската банка — въпрѣки туй, че банковата управа е знаела въ какво положение се намиратъ както „Вжча“, така и Карловската община — е хвърлила грамадни суми, които никога нѣма да се повърнатъ въ каситѣ ѝ. Като прибавите кѣмъ тѣзи предприятия и „Асенова крепостъ“, която погълна други стотина милиона лева на Земледѣлската банка, вие ще видите, че ползви-

ната отъ капитала на Земледѣлската банка е вече пропадналъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Не закачай Сговора! „Асенова крепостъ“ не е наша.

И. Куртевъ (нац. л.): За мене не важно чия е; въ всѣки случай, не е и наша.

Н. Кемилевъ (д. сг): При друга управа бѣше. Не настѣпвай насъ!

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): „Вжча“ е създаване на земледѣлското управление.

И. Куртевъ (нац. л.): Не е важно. Азъ говоря за прахосване срдствата на Земледѣлската банка.

Н. Кемилевъ (д. сг): Значи и другъ режимъ е бѣлъ та-къвъ.

И. Куртевъ (нац. л.): Заемитѣ, разрешени на кооперация „Вжча“, сѣ презъ ваше време, 55.000.000 и 100.000.000 л. сѣ дадени презъ ваше време.

Н. Кемилевъ (д. сг): А до 400.000.000 л. кога бѣха дадени?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

И. Куртевъ (нац. л.): Сжщо и Ипотекарната банка е дала 96.000.000 л. презъ ваше време — даже по давление на бившия министъръ-председателъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Числото на кооператоритѣ въ „Вжча“ колко бѣше?

И. Куртевъ (нац. л.): Тѣ възлизатъ на около 2.000 юридически и частни лица.

Н. Кемилевъ (д. сг): Мисля около 7.000 души участваха съ свой дѣловъ капиталъ въ кооперация „Вжча“ и това бѣше единичниятъ мотивъ, който застави тогавашното правителство да ѝ отпустне кредитъ. Въпрѣки че отъ нашата срдѣла нѣкои — между които бѣхъ и азъ — се противопоставиха, тукъ депутати отъ Земледѣлския съюзъ казаха, че не може да се остави да пропадне дѣловиятъ капиталъ на 6—7 хиляди души селяни и да бждатъ тѣ обезвѣрени въ кооперативното дѣло. Азъ съмъ врагъ и досега на „Вжча“, но бждете обективенъ.

И. Куртевъ (нац. л.): Смѣткитѣ на кооперацията, които сѣ увлѣкли както бившия министъръ-председателъ, така и управлението на Земледѣлската банка, сѣ следнитѣ. Предполагали сѣ, че презъ 1930 г. ще постѣпятъ отъ експлоатацията 12.340.000 л. чиста печалба, а сѣ постѣпили 1.600.000 л.; предполагали сѣ, че ще постѣпятъ презъ сжщата година отъ дѣловъ капиталъ 18.000.000 л., а сѣ постѣпили 4.856.000 л.

Н. Пждаревъ (д. сг): Не е спаднала само цената на житото.

И. Куртевъ (нац. л.): Предполагало се е, че презъ 1929 г. ще постѣпятъ отъ експлоатацията 9.500.000 л., а сѣ постѣпили 846.000 л.; предполагало се е, че ще постѣпятъ презъ сжщата година отъ дѣловъ капиталъ 12.000.000 л., а сѣ постѣпили 5.960.000 л.

Смѣткитѣ за следващитѣ години сѣ следнитѣ. За 1931 г., предполагало се е, че ще постѣпятъ отъ експлоатацията 18.000.000 л., а досега сѣ постѣпили всичко на всичко 2.500.000 л., отъ които сигурно 2.000.000 л. ще отидатъ за общи разноски; за 1932 г. — 22.300.000 л.; за 1933 г. — 27.000.000 л., а за 1940 г. — 56.000.000 л. чиста печалба отъ експлоатацията. Сжщо, предполагало се е за 1931 г., че ще постѣпятъ отъ дѣловъ капиталъ 24.000.000 л., а досега сѣ постѣпили едва 1.500.000 л. Предполагали сѣ до 1940 г. да нарастне така: 36, 42, 45 и пакъ 42 милиона лева ежегодно дѣловъ капиталъ. Такива сѣ смѣткитѣ, съ които управата на тая кооперация е заблудила и Министерския съветъ, и Земледѣлската банка. Но азъ не допускамъ, че особено Земледѣлската банка, която оперира съ цифри и която познава платежоспособността и богатствата на нашата страна, да е допушала, че тая областъ може да даде тия капитали, съ които сѣ смѣтали да покрятъ сумитѣ, които кооперацията е вземала отъ държавнитѣ банки.

Кѣмъ това трѣбва да се прибавятъ и доставкитѣ, вършени отъ Земледѣлската банка за смѣтка на Министер-

ството на земледелието, които сж също от твърде съмнително естество. И другъ път, през миналата Камара, азъ имахъ случай да говоря за тѣхъ. Доставяни сж били земледѣлски оръдия за грамадни суми, отъ които оръдия едвамъ 5—10% сж купени доброволно. По-голяма частъ отъ тия земледѣлски машини, плугове и др., стоятъ и днесъ въ складоветъ на Земедѣлската банка, въ складоветъ на земедѣлскитѣ кооперации, наложени имъ принудително. Друга частъ отъ тия машини сж принудително наложени на земедѣлцитѣ, и то не на ония отъ тѣхъ, които се нуждаятъ отъ машини, а на ония, които поради финансово стѣснение сж прибѣгнали до гишетата на Земедѣлската банка.

В. Домузчиевъ (нац. л. о): И днесъ на всички, които си смѣняватъ боноветѣ. Земедѣлската банка имъ налага машини, струващи 5—10 хиляди лева. Иначе не имъ смѣнява боноветѣ.

И. Куртевъ (нац. л.): Отидохъ при единъ началникъ на клоноу на Земедѣлската банка и го помолихъ да не налага на единъ селянинъ да вземе непременно плугъ или нѣкаква машина, но г. началникътъ ми показа една дълга телеграма отъ г. министра на земедѣлието, въ която най-отдолу пише: „Ако не пласирате машинитѣ, отговаряте или съ службата, или съ главата си“. Това бѣше точно текста на телеграмата на г. министъръ Христовъ. (Веселостъ) Голѣма частъ отъ тия земедѣлски оръдия, особено плуговетѣ системата „Айкенсъ“, бѣха негодни за нищо: твърде слаби и при най-малка съпротива вуицето и колесарката имъ се изкривяватъ и ставатъ негодни за работа.

Дѣлжа да ви съобща и другъ единъ курioзъ. По нареждане на Министерството на земедѣлието по-големитѣ и по-тежкитѣ плугове, които нѣматъ приложение у насъ, номера 7 и 8, сж раздадени на скотовѣднитѣ фондове, а мнозина отъ председателитѣ и касиеритѣ на тия фондове сж питали какво да правятъ тия голѣми плугове, тъй като нѣматъ едъръ добитѣкъ, а иматъ само нерези и бикове. Нѣма кжде да употребяватъ тия плугове, но г. началникътъ на Земедѣлската банка имъ е казвалъ: „Такова ми е нареждането“. Въ всѣка община, въ всѣко село, скотовѣднитѣ фондове въ нашия край иматъ по 2—3 тежки плуга, за нищо не употребявани, рѣждясватъ и се изхавяватъ на открито.

Сѣщото е и съ доставката на люцерново семе. Презъ 1928 и 1929 г. бѣ доставено грамадно количество люцерново семе, което не можа да се пласира, стоя нѣколко години въ складоветъ на Земедѣлската банка и въ складоветъ на земедѣлскитѣ кооперации, загуби своята кълняемостъ и биде изхвърлено по торищата на селата.

Сѣщо така се достави презъ 1929 г. фий. Но докато цената на фий на Варненската борса бѣше 5.20 л. килограма. Земедѣлската банка склѣчи контрактъ съ приближени ней хора и купи фий по 9.30 л. килограма. Азъ тогава изнесохъ тоя въпросъ въ Народното събрание и питахъ г. министра на земедѣлието, по чия заповѣдь е станала тая скѣпа доставка. И Радъ Василевъ знае добре това, обаче, г. министърътъ не ми отговори.

Сѣщо така Земедѣлската банка достави костено брашно. По чие нареждане и по чие усмотрение, не знамъ, обаче костеното брашно, употребено само, не можеше да послужи за торъ, ако не се примѣси съ други изкуствени торове. Разбира се, това костено брашно се разложи и вмириша и бѣ изхвърлено въ рѣкитѣ.

Достави се и семе за суданка, препорѣчана отъ Министерството на земедѣлието. Посѣ се отъ лица, приближени на г. министъра на земедѣлието, за да бжде изкупено после семето по 60—70 л. килограма, което сѣщо остана въ складоветъ на агентуритѣ и на клоноветѣ на Земедѣлската банка или въ складоветъ на агрономствата, за да бжде после изхвърлено, защото не се търсѣше, тъй като стойността му като фуражъ, е по-малка отъ стойността на шавара дори.

Нѣкой отъ земедѣлцитѣ: Това се казва патриотизъмъ!

И. Куртевъ (нац. л.): Тая пролѣтъ въ Шуменския и Варненския окръзи се раздаваха на скотовѣднитѣ комисии бикове. По порѣчка на Министерството на земедѣлието се закупили отъ приближени и близки лица на г. министъръ Христовъ телета по разни панаири, по цена 1.000—1.200 л., за да бждатъ купени отъ държавата следъ една година по 19—20 хиляди лева, ...

Нѣкой отъ земедѣлцитѣ: И по 25.000 л.

И. Куртевъ (нац. л.): ... когато тия телета днесъ могатъ да се купятъ навредъ по 2.000 л. Но, доколкуто знамъ,

много отъ кметовѣтъ сж върнали тия телета и сж ги откарвали при директора на катедрата въ Шумень, като му казали: „Г. директоре! Ние за 20.000 л., за които вие ни давате едно теле, ще купимъ най-малко 10 такива телета“.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Материали за парламентарна анкета!

Нѣкой отъ земедѣлцитѣ: Сега народътъ ги казва „златни бичега“.

И. Куртевъ (нац. л.): Така сж разходвали срѣдствата на Земедѣлската банка.

Н. Пждаревъ (д. ст.): Ама тия телета Земедѣлската банка ли ги е плащала и доставила?

И. Куртевъ (нац. л.): Да, тѣ сж минавани за смѣтка на скотовѣднитѣ фондове.

П. Попивановъ (з): Земедѣлската банка е изтеглила суми отъ фондоветѣ, достѣряла е телета, а фондоветѣ щатъ не щатъ сж ги приемали.

И. Куртевъ (нац. л.): Вършени сж и други скандални работи, въ които участието на Земедѣлската банка не може да се отрече.

Като прибавите къмъ всичко това погрѣшната кредитна политика на Земедѣлската банка, ...

Д-ръ К. Милановъ (д. ст.): (Къмъ П. Попивановъ) Тия работи не сж отъ наше време.

П. Попивановъ (з): Това е било по силата на една наредба, издадена презъ ваше време. Вие сте юристъ и знаете тази работа. Бившъ министъръ сте, и трѣбва да я знаете. И на председателя на окръжния съветъ дадохте облаги. Вие искате да удесоторите богатствата на председателя на Шуменския окръженъ съветъ.

И. Куртевъ (нац. л.): ... каго прибавите покупката на ненужднитѣ здания, бивше притежание на Южно-Българска банка, на която г. д-ръ Ганчевъ е билъ управителъ, и която банка не е била въ розово положение, помѣщенія и хамбари въ Червенъ брѣгъ, въ Бѣлоземъ и Коприщница, изкупени на баснословна цена, безъ да служатъ за нищо; като прибавите покупката на банковото помѣщение въ Пловдивъ, за баснословната цена 10 милиона лева, когато полуторутенитѣ дюкяни по тогавашна цена стрували едвамъ 2 милиона лева; като прибавите къмъ всичко туй, че Земедѣлската банка е вложила на влогъ въ така наречената Ипотечна банка 96.000.000 л. — единъ пътъ 36.000.000 л. и втори пътъ 60.000.000 л. — и то въ време, когато самата банка не е разполагала съ нужднитѣ резерви — по мои сведения Земедѣлската банка е разполагала тогава съ една наличностъ едвамъ отъ 146.000.000 л., а спорѣтъ своитѣ правилници и наредби тя би трѣбвало да държи най-малко 250—300 милиона лева срещу безсрочнитѣ влогове, които е приела, като прибавите къмъ това, че всички тия суми отъ 96.000.000 л. сж отишли за постройка на частни къщи въ София, на разни видни лица и даже на евреи, които сж издигнали 5—6 етажни доходни сгради, а въ сѣщото време нуждаещитѣ се земедѣлци не сж получавали никакъвъ кредитъ отъ Земедѣлската банка дори тогава, когато сж се намирили въ тежка нужда — можете да си представите голѣмото разточителство и голѣмата базисемностъ, която е царѣла въ кредитната политика на Земедѣлската банка.

Налага се, споредъ мене, една анкета, която да провѣри всички тѣзи дѣла, както и изнесеното отъ г. Георги Марковъ въ последната сесия на миналото Народно събрание, касателно начина, по който сж ставали доставкитѣ на земедѣлски оръдия отъ Чехия и продажбата на тютюни. Въ тия работи е замѣсенъ дори единъ болшевишки агентъ, който свободно се е движилъ всрѣдъ нашитѣ управляющитѣ срѣди и е донесълъ всичко онуй, което му е било необходимо, а сврѣхъ това, е дѣлилъ печалби. Б, гешефитѣ съ тия господа; получавалъ е дори редовно възнаграждение срещу това докато, най-после, безконтролно си е излѣзълъ отъ България, за да се измѣе на алчнитѣ и глупави управници на Земедѣлската банка. Азъ смѣтамъ, че една анкета върху дейността на Земедѣлската банка, както и върху тая на Министерството на земедѣлието, се налага, за да се задоволи, най-после, обществено мнение, което отдавна подозира това министерство и тая банка въ най-мръсни и непочетни сдѣлки. (Рѣжопѣскания отъ мнозинството)

Председателстващ Н. Шопов: Има думата народният представител г. Петко Стоянов.

П. Стоянов (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Настоящото предложение, съ което Народното събрание е сезирано отъ г. министра на земледелието, може да бъде разглеждано отъ много гледища. Визира се дейността на единъ отъ най-труднитъ финансови и стопански институти у насъ; визира се дейността на лица, които въ продължение на редъ години сж имали възможност да разполагатъ съ милиарди и, главно, въ една област, която засяга интереситъ почти на цѣлия народъ. Естествено, дейността на тая институция може да бъде разглеждана и оценявана отъ различни гледища. И заради това мене ми се струва, че съ мнозина отъ господата, които говориха досега, ние мѣчно можемъ да бждемъ въ нѣкои сжществени спорове.

Отъ цифритъ, които изложи г. Василевъ тукъ и които фигуриратъ и въ самия отчетъ, за последната година, на Земледѣлската банка, се вижда какви голѣми предприятия тѣ представляватъ, съ какви работи е била ангажирана Земледѣлската банка и какво е реализирала. Заради това, естествено е, че ако ние следимъ така, презъ години, развитието на тия дѣла, ангажментитъ и работитъ, които сж извършени отъ банката, изразени въ цифри, бихме могли да заключимъ, че тукъ е реализирана огромна дейностъ. Въ всѣки случай, азъ не съмъ оня, който би отрекълъ, че Земледѣлската банка презъ тоя периодъ на своята дейностъ не е извършила работитъ, за които говори предложението на г. министра на земледелието. Г-да! За мене въпросътъ се стага въ свършено друга плоскостъ. И ако азъ ще гласувамъ за това предложение, то не е заради това, защото отричамъ тия нѣща, които сж изразени въ цифритъ на отчета на Земледѣлската банка, нито пъкъ отричамъ, че е извършено това, което се твърдише отъ защитницитъ на сегашнитъ управници на тая банка. Моитъ мотиви да гласувамъ за даване мандатъ на г. министра на земледелието, за да смѣни управата на Земледѣлската банка, сж изъ друга областъ — изъ областта на общата кредитна и стопанска политика. Тамъ ние можемъ да бждемъ на различни мнения и азъ, признавайки, пакъ повтарямъ, всички тия цифри, че тѣ действително отговарятъ на истината — и тамъ може да се прибави много нѣщо, а не може да се махне отъ онова, което се каза отгукъ — въпрѣки това, ако азъ смѣтамъ, че е настало време, когато въ управлението на Земледѣлската банка, безъ огледъ на лицата — много отъ тия, които стоятъ тамъ, сж извънредно почтени и хора вещи въ своята областъ — една смѣна е неизбежна и непременно е необходимо да бъде направена, то е заради това, защото, г-да, Българската земледѣлска банка, презъ време на управлението на сегашния съставъ на управителното ѝ тѣло, не е съмѣла да се справи съ всичкитъ ония нови явления въ нашия стопански и икономически животъ; не е турила началото поне на една политика на заздравяване на онова, което е здраво, което е жизнеспособно, но е разколебано, нито пъкъ е дала възможността да се оформятъ нови инициативи, да се създадатъ нови начала въ общата стопанска дейностъ у насъ. Споредъ моето разбиране, следователно, въпросътъ е въ свършено друга плоскостъ на третиране, а не въ тая, третирана до сега отъ господата, които говориха тукъ.

На първо мѣсто, г-да, ако ние бихме искали да оценяваме дейността на Българската земледѣлска банка въ плоскостта на нейнитъ исторически заслуги и дѣла, о, тамъ мене ми се струва, г-да, че това, което се каза, е много малко. Рѣдко има въ нашия икономически животъ учреждение, което така естествено да е израсло изъ условията на нашата обикновена, ежедневна действителностъ, коренитъ на което учреждение да сж така дълбоко въ всичко онова, което представя нашия икономически, така да се каже, натюрелъ. Земледѣлската банка представлява една креация, свършено, даже ултранационална. Това е организирана самопомощъ на българското земледѣлско население, създадена свършено емпирически, постепенно, въ течение на години. Но успоредно — азъ не искамъ да говоря парадокси — съ тия голѣми заслуги, които още не сж намѣрили своята оценка отъ социално-политическо гледище, за запазването на единъ икономически строй у насъ, който именно отговаря на жизненитъ потребности на единъ народъ; наредъ съ това има да се каже, че тамъ сж именно и най-голѣмитъ недостатѣци на това учреждение, че то, отъ сжществуването си до днесъ, никога не е възприемало една политика на строителство, а всѣкога е вървѣло следъ фактитъ, всѣкога е следвало онова, което се е оформило и тогава е опредѣляло сво-

итѣ отношения къмъ него. Събитията всѣкога сж предшествували дейността на Българската земледѣлска банка. Даже въ областта на най-голѣмото дѣло, което тѣкогаси извърши у насъ — освобождението на населението отъ лихварството, отъ зеленичарството — тая най-голѣма заслуга, успоредно съ изкупуването на земятъ, се извърши по единъ емпирически начинъ, следъ като задължняването на населението бѣ дошло до такава степенъ, че резултатитъ отъ неговия ежегоденъ трудъ — годишниятъ му приходъ се абсорбираше отъ неговитъ кредитори въ по-голѣмата му частъ и тогава, когато държавата, поради фискална невъзможностъ да се справи съ своитъ задължения, бѣ заставена да реагира. Българската земледѣлска банка се яви въ помощъ на държавата, за да се създаде единъ новъ режимъ, да се консолидира собствеността и да се освободи земледѣлското стопанство отъ експлоатацията на лихварството, и да улесни държавното съкровище, като му резервира повече платежни срѣдства за раздаване на земледѣлското население. Та, казвамъ, успоредно съ голѣмитъ заслуги на Българската земледѣлска банка стоятъ и нейнитъ голѣми недостатѣци. Тя винаги е следвала събитията, никога не ги е предшествувала; всѣкога е водила една емпирическа политика, никога една политика на конструктивностъ, на планомерностъ, на планностъ въ стопанството. Въ днешно време, г-да, такава дейностъ е повече невъзможна. Тя е могла да бъде търпѣна, когато се е работило съ малки цифри, съ ограниченитъ нужди на миналото. Днесъ това е абсолютно невъзможно, защото всичко, което се извършва, се извършва въ голѣми размѣри, става за смѣтка на голѣми ангажменти, покрива цѣлата плоскостъ на земледѣлското стопанство и ангажира неговитъ ресурси не само за сегашно време, но и за бъдеще. И азъ затова казвамъ, че моитъ мотивъ, на първо мѣсто, за да гласувамъ предложението на г. министра на земледелието, е мотивътъ, че това прилагане на нови методи въ кредитната политика, може да стане само при едно ново управление. Не искамъ да се злоупотребява съ това понятие „ново управление“, както това е маниеръ на нѣкои. Разбирамъ ново управление въ този смисълъ: запазване устоитъ на нашето дребно земледѣлско стопанство, което дава 75% отъ цѣлия градежъ на нашата национална икономия. А запазването на нашия селско-стопански строй, при новата вече усложнена конюнктура и въобще при нашата нова обстановка, стопанска, политическа и социална, е възможно само съ нови срѣдства. Съ старитъ срѣдства, съ които досега сме си служили, това не може да бъде направено. Вземете всичкитъ отчети на Българската земледѣлска банка, и последния, ще видите какъ като рефренъ ежегодно се повтаря все единъ и сжщъ мотивъ: паритѣ не сж достатъчни, пари нѣма, затова не могатъ да бждатъ удовлетворени всички искания на кредитъ. Това е много старо разбиране, г-да, свършено неотговаряне на днешнитъ условия. Не сж нуждни само пари; нужно е осигуряване, така да се каже, кръгообращението на тѣзи пари, възвръщането на тия пари, които ще бждатъ дадени. Ако така погледнемъ на кредитирането на селското стопанство, ние не можемъ да изпаднемъ въ това положение, въ което днесъ се намира Земледѣлската банка, споредъ отчетитъ ѝ. Днесъ, г-да, отъ около 4 милиарда лева портфейлъ на Земледѣлската банка, около 50% се намиратъ въ застои срѣдно отъ 3 до 6 месеци, а други 15% се намиратъ въ застои повече отъ една година. Това значи, че всички тия пари сж излѣзли изъ икономическия кръгооборотъ, тѣ сж имобилизирани пари, и затова огромнитъ цифри, които стоятъ въ отчетитъ, и които се цитиратъ, за да се доказва голѣмата дейностъ на Българската земледѣлска банка, не доказватъ абсолютно нищо. То показва само, че тѣзи пари сж изконсомирани, че тѣ сж отишли за нужди, които не сж непосредствено свързани съ земледѣлското стопанство, и, следователно, ще трѣбва да се създаватъ нови ресурси, за да могатъ тѣзи пари да бждатъ повърнати и да бждатъ поставени отново въ движение. И азъ отгукъ правя следното заключение, г-да: за да можемъ да запазимъ сегашния икономически и социаленъ строй на нашия народъ, ангажиранъ въ селското стопанство, ние сме заставени не само да търсимъ нови срѣдства — това е условие, безъ което не може, и условие, което се налага при всички обстоятелства — но сме поставени въ задължение да търсимъ и нови начини на действие, защото социалната и политическа обстановка въ днешния моментъ изискватъ свършено други способни действия. Благодарение, именно, на онии оптимизмъ, който всѣкога е владѣлъ въ висшитъ сфери на управлението на Земледѣлската банка, ние днесъ сме поставени, г-да, отново предъ едно нещастие въ земледѣлското стопанство. Нашето земледѣлско стопанство отново е изпаднало въ задълженостъ, която е много по-голѣма, много

по-жесток и с много по-големи ангажменти, отколкото нѣкогашната, спрямо лихваритѣ. Задължеността, въ която се намира българското земледѣлско стопанство, днес се изчислява на нѣколко милиарда лева. Азъ нѣма да се спирамъ подробно върху този въпросъ, защото съ него ще се занимаваме специално другъ пътѣ. Има само едно нѣщо, на което азъ искамъ да обърна вашето внимание тукъ. То е, че вмѣсто да се справи съ тази задълженостъ — независимо отъ това, че презъ предшествуващата година въ Земледѣлската банка сѣ влѣли нови срѣдства, отъ заеми и отъ влогове, въ размѣръ на 1.352.800.000 л. — днесъ Българската земледѣлска банка, споредъ нейния отчетъ, се занимава съ следующитѣ три работи: първо, разсрочване на задълженията, съ целъ да се изплатятъ за по-дълго време; второ, избѣгване на принудителнитѣ изпълнения, и трето, намаляване въ лихвения процентъ, отъ 12% на 10%, и напоследѣкъ пакъ измѣненъ. Занимавала се е, съ други думи, съ възобновяване на записитѣ и съ спиране на екзекуциитѣ. Това е действителността на Българската земледѣлска банка, презъ последната година, споредъ нейния отчетъ. Най-много сѣ се авансирани пари, пакъ споредъ изложението на Земледѣлската банка отъ предшествуващата година, за следващитѣ четири нужди: 1) за покупка на имоти — 22%; 2) за изхранване — 20%; 3) за покупка на добитѣкъ — 19% и 4) за изплащане на дългове — 12%. Следъ това вече иде авансирането на суми за набавяне на семена и други.

Естествено е, че ако инициативитѣ на Българската земледѣлска банка сѣ върху тази база, то несъмнено е, че все повече и повече нови срѣдства ще бждатъ поглѣщани, ще бждатъ имобилизирани. Отишли веднѣжъ, тѣ нѣма да се върнатъ. И това е много ясно и се обяснява особено съ втората причина, която е сѣщо така известна на Земледѣлската банка, и съ която ние недовна тукъ се занимахме, а именно, спадането ценитѣ на пшеницата и на другитѣ зърнени храни, което се извърши въ едно кратко време, отъ 1929 г. насамъ, много бързо, като за пшеницата стигна до 57%, което значи, че доходитѣ на около 75% отъ нашитѣ земледѣлски стопанства сѣ спаднали отъ 40 до 50%. Даже доходитѣ на ония земледѣлски стопанства, които не изнасятъ зърнени храни на тържището, сѣ спаднали съ около 20%.

Нашето земледѣлско стопанство, обаче, не се намира въ криза отъ вчера, отъ 1929 г., отъ когато спадатъ ценитѣ на зърненитѣ храни. У насъ имаше икономисти управници, които твърдѣха, че виновникъ за кризата, това е Америка. Действително въ началото на 1929 г. въ Америка настѣпи криза и отъ тогава тя все повече и повече се разширява. Тѣ пожелаха съ това да обяснятъ сегашното положение, въ което се намира нашето стопанство. Това бѣше, обаче, едно заблуждение, което, както виждате, започна да се плаща все по-скѣпо и по-скѣпо. И ако ние продължаваме да наблюдаваме нѣщата, така както ги наблюдава Земледѣлската банка, така както ги наблюдаваха старитѣ управници до 21 юни, мене ми се струва, че разносцитѣ на този луксъ, да наблюдаваме и да изчакаме събитията, ще бждатъ още по-големи. Нашето земледѣлско стопанство, повтарямъ, не се намира въ криза отъ 1929 г., и много печално е да се обясняватъ нещастията на нашата страна въ отчетъ на Земледѣлската банка съ тая именно причина — спадането на ценитѣ. Действително, спадането на ценитѣ е катастрофално и то засегна сега преди всичко земледѣлското стопанство твърде чувствително и може би го засѣга по такъвъ начинъ, че ще го държи въ продължение на години подъ тежеститѣ, които му се създаватъ отъ спадането на ценитѣ. Но това, което се върши — изкуствено да се повдигатъ ценитѣ, за да се даде известна помощ на земледѣлцитѣ отъ държавата — съвсемъ не може да влѣзе въ кръга на работата, която Българската земледѣлска банка е длѣжна и днесъ, и вчера, и утре да извършва.

Тая работа, г-да, се обяснява съ следующитѣ данни, които азъ искамъ да ви изложа. Обработваемата земледѣлска площъ у насъ, споредъ статистическитѣ сведения, презъ 1927 г. достига 38.792.350 декара, което прави на глава отъ населението 6-7 декара, а на едно 5-членно семейство прави 33-5 декари. Това е срѣдната обработваема земя на едно земледѣлско стопанство презъ 1927 г. Като прибавимъ къмъ тия обработваеми земи на земледѣлското стопанство меритѣ и фондовитѣ земи 9.640.000 декара, излиза, че имаме всичко 48.432.350 декара обработваема земя.

Какъ тая земя е разпредѣлена и какво представлява нашето земледѣлско стопанство единично, въ лицето на отделно семейство, ще видите, г-да, отъ следующитѣ данни. Вземамъ последнитѣ години. Презъ 1929 г. ние имаме 807.309 самостоятелни земледѣлски стопанства, споредъ нашата статистика. Въ сравнение съ 1897 г. ние имаме единъ при-

ръстъ отъ 261.225 земледѣлски стопанства, което значи, че годишно ние имаме увеличение на земледѣлскитѣ стопанства съ 8.107. Земледѣлскитѣ стопанства въ 1929 г., спрямо земледѣлскитѣ стопанства въ 1916 г., сѣ увеличили съ 102.309 стопанства, което прави годишно увеличение 7.870. Тукъ влизатъ, г-да, бѣжанскитѣ семейства, тукъ влизатъ и новитѣ семейства, тукъ влизатъ пришлѣцитѣ отъ всички категории, не само политическитѣ; тукъ влизатъ най-послед и ония семейства, които отъ фонда на трудовитѣ земледѣлски стопанства получиха навремето оземляване.

На 1908 г. имаме 640.500 семейства съ 40.076.000 декара земя; на 1926 г. ние имаме 734.191 семейства съ 44.699.000 декара земя; на 1929 г. ние имаме 807.309 семейства съ 46.486.000 декара земя. Това ще рече, че на 1908 г. всѣко едно земледѣлско стопанство е имало срѣдно 63 декара земя, на 1928 г. — 60 декара, а на 1929 г. — 57-5 декара.

Какво заключение можемъ и трѣбва да направимъ отъ всичко това? Заключениеето, г-да, е, че количеството на населението у насъ се увеличава много повече — годишно съ 110.000 души — отколкото се взематъ нови земи подъ обработване, или иначе казано, ние имаме постепенно намаляване на обработваемата земя отъ едно земледѣлско стопанство. Ето проблемата, която е поставена и предъ земледѣлската политика, и предъ най-големия институтъ, който има да финансира всѣка земледѣлска политика въ нашата страна — Земледѣлската банка. Тая проблема е: когато населението расте, когато неговитѣ нужди растатъ, а земята, съ която то се изхранва, относително се намалява, кѣде е изходътъ? Ще изпращаме ли излишното население чрезъ агенциитѣ въ Америка, или това население, този капиталъ, ще запазимъ тукъ, ще го смѣстимъ тукъ, т. е. ще разширимъ поглѣщателната способностъ на земледѣлскитѣ стопанства, на обработваемата земя, ще улѣтнимъ населението и ще му дадемъ поминѣкъ? Ще направимъ ли земледѣлското стопанство по-доходно, т. е. повече годно да се приспособява къмъ стопанскитѣ условия?

Ето, споредъ моето разбиране, кой е основниятъ въпросъ, г-да, на цѣлата аграрна икономика у насъ и въ техническо и въ икономическо-кредитно отношение. И азъ питамъ: какво е направила Българската земледѣлска банка въ това отношение, защото, повтарямъ, земледѣлската политика отъ тукъ (Сочи министерската маса) може да бжде различна. Единъ день могатъ да турятъ бждещето на земледѣлското стопанство върху производство на храни и поради това ще насърчаватъ това производство. Другъ пътѣ могатъ да турятъ бждещето на българското земледѣлско стопанство и на цѣлия български народъ върху черупкитѣ на яйцата и крилата на кокошкитѣ. Трети пътѣ могатъ да го турятъ върху скотовѣдството — изхранване на повече добитѣкъ. Това сѣ въпроси, изъ областята на земледѣлската политика, съ нея ще се справя управлението и то ще отговаря. Но и едната, и другата, и третата, и четвъртата политика, г-да, всѣкога трѣбва да бжде финансирана, за да може да даде каквито и да е резултати. А финансирането на една политика е въ ржцетѣ на Земледѣлската банка. Земледѣлската банка, г-да, не е политическо учреждение, не е държавно учреждение. Споредъ закона, ние я третираме като автономно учреждение, но тя не само е автономно учреждение, тя е повече отъ автономно — юридически и правно нѣма да третирамъ въпроса — икономически тя е учреждение абсолютно обществено. Тя е учреждение, което е създадено безъ какъвто и да е пара отъ страна на държавното съкровище. Нейниятъ капиталъ, това сѣ пари на български спестители . . .

А. Бояджиевъ (раб): Не е политическо учреждение, а се води по политиката на управляващитѣ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

П. Стояновъ (д): Нѣмамъ нужда отъ Вашитѣ указания. — Това сѣ спестяванията, това сѣ паритѣ на единъ цѣлъ народъ отъ преди освобождаването и до днесъ. Това е фактическата, икономическата автономия на това учреждение. Прибавено къмъ нея и самостоятелниятъ начинъ на управлението на това учреждение, то получава такава сила по отношение на всѣка властъ, по отношение на всѣка аграрна политика, каквато никое учреждение въ нашата земя не притежава.

И заради това ние сме въ правото си да попитаме: тази голѣма сила, тази голѣма независимостъ, свобода и възможностъ за творчество, за работа, бѣше ли поставена въ връзка именно съ това фактическо положение? На този въпросъ, спокойно можемъ да отговоримъ — не. Нито веднѣжъ Земледѣлската банка, въ лицето на своитѣ управници, не се издигна до това високо положение и да каже своето разбиране върху всички проблеми, които се

поставят. Въ миналото заседание г. Василев каза: „Какво може да направи Земледѣлската банка, когато държавата съ своето законодателство налага на банката 1.300.000.000 л. разходи — кога 50, кога 100 милиона лева за едни, за други, за трети нужди по силата на редица закони?“ Това е вѣрно, г-да. Вѣрно е, обаче, още, че Земледѣлската банка, ако нѣмаше подкрепата, която ѝ дава държавата, много отъ работитѣ ѝ нѣмаше да бѣдатъ извършени, защото спестяванията, които отиватъ къмъ нея, тя не можеше да ги привлѣче безъ ония удобства и онова покровителство, което ѝ създава държавата. Следователно, държавата има своя пай и тя е длъжна да се обърне, чрезъ върховната воля на своето управление, съ законъ, къмъ банката и да ѝ застави да участвува въ едно обществено дѣло. Такакъ би било иначе? Но азъ нѣма да скрия, че Земледѣлската банка, подчинявайки се на държавното управление, същевременно имаше възможността и бѣ длъжна да изкаже своето разбиране, да употреби всички срѣдства, за да се противопостави, ако действително разбирането на нейнитѣ управници бѣ противното. Отъ 50 години, откакто българската държава съществува самостоятелно, откакто банката се оформи като банка, следъ земеделскитѣ каси, досега не е имало нито единъ случай, когато управителътъ или нѣкой отъ администраторитѣ на Земледѣлската банка да е дошълъ въ конфликтъ съ правителството и да каже: „Не сподѣлямъ вашата политика, и понеже вие ме заставяте да ѝ следвамъ, заповѣдайте моята оставка“. Досега такъвъ случай не е имало и заради това не може да става дума за оправдание. Азъ не поставямъ така въпроса и не мога да го третирамъ въ тази плоскостъ, за оправдаване управлението на банката, затуй че държавата му е наложила това или онова.

По отношение на оборотнитѣ срѣдства, съ които разполага банката — това сѣ около 5 милиарда лева. Не казвамъ за цѣлия другъ активъ, общо, но активни пари, срѣдства, съ които може да се върши работа, тя има около 5 милиарда лева. Чрезъ държавното законодателство сѣ ангажирани, както се каза, около 1 милиардъ и 300 милиона лева. Ако се направятъ известни съкращения, тѣ сѣ около 1 милиардъ и нѣщо, а това прави $\frac{1}{4}$ отъ срѣдствата, съ които разполага банката. Другитѣ $\frac{3}{4}$ отъ срѣдствата на банката сѣ свободни, не сѣ ангажирани отъ държавното законодателство. Кѣде отидоха тѣзи $\frac{3}{4}$? Най-после, г-да, вие виждате и отъ това, което ви се каза, да не повтарямъ, че тѣзи 1 $\frac{1}{4}$ милиарда лева, които сѣ отишли не за нѣщо непроизводително, а за подпомагане материално населението и специално за подпомагането му въ случаитѣ на бедствие. Следователно, даже и законодателството да не бѣ се ангажирало въ тѣзи случаи, Земледѣлската банка, разполагайки съ сумитѣ си съ своитѣ пълномощия, бѣ длъжна сама да извърши това, което законодательтѣ ѝ е казалъ. И действително, ако погледнемъ нейния отчетъ, ще видимъ, че въ това отношение тя е направила твърде много и, следователно, това, което се възражава тукъ, е съвършено безосновно. Въ всички тѣзи случаи има само едно сътрудничество на държавата, въ лицето на нейното законодателно тѣло, Народното събрание, на правителството съ висшата управа на Земледѣлската банка въ всичкитѣ тѣзи области, въ които икономическиятъ и социаленъ животъ сѣ заставили да се прояви мощта на нейния капиталъ и нейната инициатива.

Проблемата, която ние имаме въ земеделско и стопанско отношение, е: намаляваща се относително работна земя — увеличаващо се население. Какъ схваща тая проблема Земледѣлската банка? Г. г. народни представители! Ако си направите труда да прелистите всичкитѣ отчети на Земледѣлската банка за последнитѣ 20 години, ще видите, че тамъ нѣма усѣтъ, че съществува тая проблема за управлението на Българската земеделска банка. Ето кѣде се крие за менъ голѣмиятъ мотивъ за явяването на това предложение. Управлението на една земеделска банка не състои само въ изживяване на събитията и въ регистрирането на новитѣ явления въ стопанския животъ, а се заключава въ предупреждението, въ предварителното изучаване и поставяне на проблемитѣ, въ една конструктивна политика, въ внедряването въ земеделското стопанство, представляващо 75% отъ производителнитѣ сили на нацията, на единъ планъ, въ вънасяне икономика, смѣтка и съображения за бѣдшето. Ако ние имаме това ръководство на нашето земеделско стопанство, ние нѣмаше да бѣдемъ така зле по отношение задължняването на земеделцитѣ, както сме въ настоящия моментъ, нѣмаше да имаме предъ себе си тия огромни пасиви и, главно, неподвижни пасиви за цѣлото народно стопанство, предъ които се намира то днесъ. И не е било другоаче. Азъ искамъ въ

активъ на управлението до 21 юний да призная, че и то твърде често е схващало именно така работата и че критичното му отнасяне спрямо дейността на Земледѣлската банка е било твърде често остро. Имало се е съзнанието, че трѣбва да даде много повече, отколкото фактически е било давано и направено. Азъ нѣма да изброявамъ тукъ много факти въ това отношение, за да доказвамъ, че управлението на Земледѣлската банка всѣкога е било далечъ отъ нашата действителностъ, въ смисълъ да ѝ управлява и да предупреждава отрицателнитѣ страни въ нея, и че това е било поводъ за явни конфликти. Азъ имамъ предъ себе си в. „Слово“ бр. 2416 — отъ първитѣ дни на встъпването въ управлението на тогавашния министъръ на земедѣлието г. Василевъ — който съ курсивъ констатира, и това е много характерно, че е потрѣбно за финансирането, за улеснение събирането на жетвата въ 1929 г. да се дадатъ бързи заеми на нуждаещитѣ се земеделци. Земледѣлската банка, получила въ това отношение съответнитѣ указания, действува по своитѣ стари методи, изисква да реализира, да прибере обратно старитѣ си вземания и най-малко новиятъ заемъ да се яви като една конверсия на старитѣ задължения и по тоя начинъ да осигури себе си въ банковото отношение, а не да се притече съ своята наличностъ на помощъ на нуждаещото се население. И в. „Слово“, който пише статия за Българската земеделска банка, казва: (Чете) „Управлението на банката, съблюдавайки правилника на същата, не може да влѣзе въ хармония съ разпореждането на министерството, защото и при отпускането на тѣзи социални кредити тя претендира по същия начинъ да действува, както действува при отпускането на обикновенитѣ заеми. Това, обаче, съвсемъ не е достатъчно за нуждитѣ на момента, защото повечето отъ отпуснатитѣ досега заеми сѣ срещу залогъ на добитѣкъ, и населението не може да представи отново нова гаранция“. — Надѣва се, че г. Григоръ Василевъ ще може да дойде въ съприкосновение съ банката и ще ѝ накара да стане експедитивна и да дойде на помощъ на населението. Ще рече, ако за такива малки поводи, които въ известни случаи могатъ да се явятъ като причина за голѣми послѣдствия, е имало конфликти, то още повече тия конфликти се явяватъ въ областта на голѣмитѣ разбирания.

Пречее, г-да, азъ смѣтамъ, че ние сме въ правото си и като общественици, и като прости граждани, да искаме отъ Българската земеделска банка да ни отговори на тоя генераленъ въпросъ: какъ ще бѣде увеличена въ икономическо отношение поглъщателната способностъ на нашата земя за увеличаващото се население? Или това население ние ще го експедираме задъ океана? Или ние ще го оставимъ да умре отъ гладъ и отъ болести? На тоя въпросъ, казахъ, нѣма никѣде никакъвъ отговоръ. И това е, споредъ мене, едно отъ най-голѣмитѣ опущения, които нѣкога нѣкое банково учреждение отъ такъвъ крупенъ калибъръ и отъ такова голѣмо значение, каквато се явява Земледѣлската банка у насъ, е извършвало.

На второ мѣсто, г-да, реорганизирането на земеделското стопанство въ тоя му видъ, въ който то съществува у насъ, за голѣмо съжаление, презъ последнитѣ нѣколко години се извършва все въ една посока — подъ знака на засилване производството и имобилизиране, макаръ и малѣкъ, недостатъченъ капиталъ, но все пакъ имобилизиране на капиталъ въ нашето земеделѣние. Наистина, имобилизирането на капитали въ нашето земеделѣние е твърде ограничено. Така, напримѣръ, споредъ отчета отъ 1929 г., ние имаме срѣдно 7.250 л. на земеделско стопанство; на декаръ се пада 145 л. кредитъ. Рѣдко има страна, която толкова слабо е кредитирала земеделѣнието, но същевременно рѣдко има страна, въ която кредитната система да взема характеръ на консомация, както е у насъ. Капитали, действително, ние нѣмаме и капиталитѣ не могатъ да се добиятъ отведнѣжъ — вѣрно е това. Ако ми остане време, ще се повърна на този въпросъ. И въ отчета си за 1929 г. Земледѣлската банка казва: „Безъ да получимъ пари отъ заемъ, ние не можемъ да изпълнимъ задачата си по отношение на българското земеделѣние. Това е на стр. 24 отъ отчета за 1929 г.“

Но искамъ да обърна вашето внимание на другъ въпросъ. Какво значи това усилено отрупване на нашето земеделско стопанство съ машини и, главно, подъ натиска, подъ непосредствената пресия на Българската земеделска банка? Споредъ моето разбиране, това не означава нищо друго, освенъ работенето съ повече разноси. Наистина, тѣ не сѣ голѣми. Силата на българското стопанство и нещастieto му се заключава въ това, че мишчениятъ трудъ е, който дава и обуславя тия резултати. Но и при това катастрофално спадане на ценитѣ на земеделскитѣ произведения, което за пшеницата е 57%, всѣко имобили-

зиране на капиталите в машини ще означава в това отношение работене с повече разности, и следователно още повече намаление прихода от земледълското производство. Аз не мога да отрека и никога не съм отричал, че в това отношение снабдяването нашето земледелие с земледълски машини е ненужно. Но това засилено снабдяване с машини, което днес представлява, особено за собствениците на вършачки, едно просто катастрофиране, не показва нищо друго, освен че, благодарение пак на разбиранията, най-малко на пасивното отношение, а в много отношения активно вмѣшательство на самата Земледѣлска банка, тоя процес на увеличаване разности на нашето земледелие несъразмѣрно с неговата доходност и, главно, с паричните постъпления отъ него, е едно нещастие. Г. Василевъ, отъ името на Земледѣлската банка, ни каза тукъ последния път: „Какво похубаво отъ това, че в областта на земледѣлското стопанство толкова машини сѫ нахлѣтали!“ Г-да! Въпросътъ не е само технически. Въпросътъ е икономически. Много е добре да се работи с най-свършени машини, но не даватъ ли тѣ резултатъ, с който могатъ да се изплащатъ, не довеждатъ ли тѣ до увеличаване на прихода, работи ли се с голѣми разности и намаляватъ ли се продажнитѣ цени, това не означава нищо друго, освен катастрофиране. Ето единъ вторъ случай, когато нашата Земледѣлска банка се е показала непредвидлива, не е управлявала условията на стопанството, а се е водила следъ тѣхъ.

На трето мѣсто, г-да, азъ искамъ да обърна вашето внимание върху срѣдствата, с които Земледѣлската банка е работила и продължава да работи. Това сѫ на първо мѣсто влоговетѣ. Азъ имамъ да констатирамъ, като вземамъ предъ видъ работитѣ на банката, че между всички банковѣ учреждения у насъ, Българската земледѣлска банка е била тази, която най-малко е стумѣла и действително е привлѣкла влоговетѣ. Ние имаме, напр., влогове у нея изцѣло презъ последната година отъ 3.900.000.000 л., увеличени на 4.300.000.000, т. е. сѫ едно увеличаване отъ около 350.000.000 л.; тогава, когато, ако вземемъ отчетитѣ на които щете други банки, на първо мѣсто ако вземемъ отчета на акционернитѣ банки, ще констатираме, че работитѣ стоятъ иначе. А популярнитѣ банки, споредъ отчета за 200-тѣ популярни банки, за които Българската народна банка дава сведения въ своя отчетъ № 5 отъ 1931 г. — „Известия“ — иматъ едно увеличаване отъ повече отъ 200 милиона. Сѫ какво се обяснява това? Защо Земледѣлската банка, която дава кредитъ на най-сигурното да плати население — онова население, което, ако забави своето плащане въ ефективен, отговаря сѫ цѣлия си имотъ, който имотъ не може да бѣде укритъ и обезпеченъ, напротивъ, земята въ нейната цена винаги е налице — защо не може да привлѣче влогове? Азъ имамъ само единъ отговоръ: банката е действувала въ това отношение съвършено банково — акционерски, не е действувала банково-популярно, народно — т. е. тя не е популяризирила себе си, не се е проявила сѫ една положителна деятелностъ, с която да привлѣче всеобщо внимание, с която да възпита населението въ спестовностъ и готовностъ за даване на своитѣ реализирани спествания въ каситѣ на Земледѣлската банка, и по този начинъ тя не е успѣла да се конституира като учреждение най-заслужаващо довѣрие, като построена върху най-големото довѣрие въ нашата икономика. Напротивъ, за да се види, какъ банката се разпорежда сѫ срѣдствата, които успѣва да вземе, ще ви приведа примѣра, какъ тя се разпорежда сѫ 300 и толкова милиона лева, които ѣ бѣха дадени отъ стабилизационния заемъ. Българската земледѣлска банка действувала въ това отношение много обикновено и просто: разпредѣля сумитѣ между клоновѣтѣ и, предъ видъ на опасността да плаща лихвитѣ на тия пари отъ собствени срѣдства, тя заповѣдва веднага тѣ да бѣдатъ плащани колкото е възможно по-скоро. Има мѣста, където населението е викано сѫ барабанъ въ Земледѣлската банка, за да получи кредитъ, защото има пари. Тоя начинъ на действие ни показва, че въ нея нѣма една политика, че нѣма едно обезпечено преобрѣщане на паритѣ отъ вземане въ даване и отъ даване въ вземане, въ движение на сумитѣ. За да може въ това отношение банката да има довѣрието на населението, всѣки единъ, макаръ и при по-малкъ процентъ лихва, да отиде и да даде своитѣ спествания на Земледѣлската банка, като бѣде всѣкога сигуренъ, че ще получи паритѣ си, е имало нужда нѣщо да се направи. Спестителътъ, обаче, и днесъ не може да направи това нѣщо, защото не е сигуренъ, че ще може да получи своитѣ пари. Заради това, тѣзи пари действително не отиватъ тамъ, въ Земледѣлската банка, а отиватъ въ частни и акционерни банки; дѣто имъ се дава и по-голѣмъ процентъ лихва и където имъ е осигурено

отъ управителнитѣ тѣла на тия именно банки едно и по-често, и по-бързо, и по-непосрѣдствено обръщение.

Д-ръ В. Такевъ (д. сг): И дѣто фалититѣ, банкрутитѣ сѫ по-голѣми.

П. Стѣяновъ (д): Несъмнено. Тамъ, където има рискъ, г. Такевъ, тамъ има загуби. Но тамъ, гдето нѣма инициатива, тамъ нѣма движение и всичко, което отива тамъ, отива въ застои и се губи въ икономическо отношение, изчезва като ценностъ. То може да бѣде имотъ, но то не е капиталъ, който участвува въ националното производство, който поддържа инициативи и създава производства.

Две сѫ посокитѣ, въ които една банка, а специално Българската земледѣлска банка можеше и трѣбваше да се прояви: първо, по отношение на кооперациитѣ, и второ, — и главно, споредъ моето разбиране — по отношение на ипотечарния кредитъ. И въ едната областъ, и въ другата областъ г. министърътъ въ своето искане отбелязва нѣколко положения: и въ едната, и въ другата областъ, и нашата общественостъ, а главно отчетитѣ на Земледѣлската банка, даватъ, така да се изнесе, маса обвинителенъ материалъ срещу управлението на тази банка.

Ние и досега, г-да, отъ страна на Земледѣлската банка, въ лицето на нейнитѣ управници, нѣмаме едно ясно и категорично становище по отношение същността и работата на българскитѣ кооперации. Азъ не искамъ да бѣда криво разбранъ. Създавайки тѣзи кооперации, Земледѣлската банка ги кредитира — за известно време бѣха отклонени отъ нея, отново се върнаха — но и до сега, г-да, българската кооперация крета; тя не е добре възпитавана, не е своевременно подкрепвана; българската кооперация и до днесъ не е намѣрила своето предназначение, и — най-малкото — не се е специализирала въ кръга на мѣстнитѣ си условия и въ общия характеръ на по-голѣмата частъ на своитѣ сдѣлки, на своята деятелностъ. Българската кооперация и до днесъ е изостаена. Достатъчно е най-малко тя да се поразколебае, и по отношение на нея притокътъ на нови срѣдства престава, всичката езекуция се стоварва, преследванията започватъ и кооперациите а длѣжна да ликвидира, или, ако не ликвидира, бива осѣдена на едно съвършено вегетиране въ продължение на дълъгъ периодъ отъ време.

Ние имаме въ това отношение даже единъ новъ фактъ.

Бившето правителство, което искаше да създаде срѣдства — както казва отчетътъ отъ 1925 г. — чрезъ заемъ, който бѣше нареченъ и уреченъ като кооперативенъ заемъ, ангажира нашата икономика въ лицето на управлението на Земледѣлската банка и кооперациитѣ въ една сдѣлка, която е въ движение, г-да. И не трѣба да си правимъ илюзии, тя ще стане нѣкакъ си, тя върви. Инспекцията, която е била направена на нашитѣ кооперации отъ пратеницитѣ на финансовия комитетъ при Обществото на народитѣ, е направена, за да се види каква е кредитоспособността на народното ни стопанство предъ видъ едно бѣдещо неизбежно кредитиране, неизбежно споредъ разбиранията на тогавашнитѣ управници. Е добре, г-да, ние имаме единъ отчетъ, докладъ на тази инспекция на нашитѣ кооперации. Само който е слѣпъ, или който не желае да вижда нѣщата, той може да си прави илюзии, че тази инспекция и този докладъ не сѫ за сѣмѣта на най-голѣмата областъ на нашето стопанство — земледѣлието. Въ този докладъ, доколкото знаемъ предварителнитѣ му пунктове, между другото по отношение на Земледѣлската банка има едно много ясно становище: Земледѣлската банка трѣба да преустанови прѣкото кредитиране на стопанина у насъ и да се обърне въ една централа на земледѣлскитѣ кооперации, които отъ своя страна единствено трѣба да кредитиратъ земледѣлското стопанство. Този въпросъ е извънредно важенъ, г-да. Той е — да не кажа много голѣма дума — отъ съдбоносно значение за бѣдещето на кредитната система, на кредитното дѣло у насъ и за бѣдещето на нашето земледѣлско стопанство. Ако, не дай, Боже, ние дойдемъ до това положение, че никой другъ не би могълъ да действувва въ полето на подпомагането на отдѣлния стопанинъ, освенъ кооперациитѣ и то кооперации, контролирани отъ финансовия министъръ, намиращъ се подъ още по-голѣмъ контролъ на кредиторитѣ на държавата и на българското народно стопанство, нашето икономическо бѣдеще, г-да, отъ сега още е начертано, то е поставено въ известни рамки, нему сѫ поставени прѣкитѣ цели, които ние не знаемъ; може би ще се съгласимъ сѫ тѣхъ, но въ всѣки случай намъ тѣзи цели за сега не сѫ известни. Е добре, г-да, това не е отъ вчера. Ние, които се занимаваме сѫ кооперациитѣ отъ 15 години, отъ преди войната, споримъ за разрешаване задачата на кооперативното дѣло у насъ, да имаме ли единна кооперация въ всѣко едно населено мѣсто или да имаме пълно състезание на всички възможни кооперативни

образувания. Защото, както ви е може би известно, на много мѣста има конкуренция между кооперации и кооперации, и между кооперации и популярни банки, които популярни банки имат възможност много по-бързо и по-ефективно да привличат влогове, отколкото Земледѣлската банка. Въпросът, казвамъ, не е отъ вчера. А какво е становището на Земледѣлската банка за това именно упоредяване, създаване режимъ въ нашето кооперативно дѣло и довеждането до единна кооперация въ всѣко населено мѣсто? Какъвъ е погледътъ на Земледѣлската банка, въ лицето на нейното управление, относно закона за кооперативното дѣло и кооперативния заемъ? Три години вече този въпросъ се обсъжда. Въ последнитѣ две години за него имаме черно на бяло писанитѣ доклади. Управлението на Земледѣлската банка не е казало нито една дума за него. Защо? Азъ не мога да отговоря на този въпросъ. Мене не ми е известно. Но азъ искамъ да констатирамъ, или че въ това отношение нѣма куражъ на собствено мнение, нѣма съзнание за използване на ония голѣми прерогативи, на оная сила, която представлява отъ себе си Земледѣлската банка, или пъкъ че тукъ има други разбирания, които мѣлчаливо искатъ да се възприематъ, и тѣ да минатъ. И за единия, и за другия случай азъ заключавамъ: поведението на управата на Българската земледѣлска банка е осъдително. Когато въ нашата страна има около 600 и нѣщо кредитни кооперации, отъ които 220—230 стоятъ здраво на своитѣ нозе, а всички други сѫ зависими, преходни, изобщо неопитни, грѣшатъ, какво е направено за всички тия кооперации да стѣлятъ здраво на своитѣ нозе? Какво е направено въ всѣко село, въ всѣки населенъ пунктъ да се създаде една обществена инициатива върху кооперативното начало, за да може въ всѣки единъ случай общата помощъ да намѣри свой проводникъ, да намѣри администрация, чрезъ която да се осъществява?

Ето това заключение азъ правя относително първия пунктъ, кооперациитѣ.

Организирането на нашето земледѣлие въ рѣцетѣ на Земледѣлската банка е било организиране както дойде, независимо отъ това, кой какво е искалъ да прави съ кооперациитѣ. Това именно „както дойде“, това изчакване, пакъ повтарямъ, това бюрократично отнасяне къмъ тия живи институции, обясняватъ тѣхната немощъ. Отъ войната насамъ, г-да, въ продължение на последнитѣ 12 години, когато частнитѣ банки консолидираха голѣми капитали, кооперациитѣ не бѣха ръководени правилно. Едни се смачкваха, за да се даде възможностъ на други да живѣятъ, или едни и другитѣ бѣха изоставени на собствената си съдба, на собственитѣ си грѣшки. А грѣшки грамадни сѫ вършени и се вършатъ и трѣбва да се признае, че и до днесъ ръководитѣ тѣла на кооперациитѣ още не сѫ такива, които да застанатъ начело на ръководенето на цѣлото народно стопанство, да намѣрятъ главнитѣ допирни точки съ общественитѣ инициативи изобщо въ областта на стопанството въ нашата страна. Та, казвамъ, слабо е било ръководството на кооперациитѣ и въпрѣки това сѫ пропуснати цѣли 12 години, когато събирането на капитали, чрезъ влогове и чрезъ дѣлове, е могло да достигне до такива размѣри, че въ лицето на кооперациитѣ днесъ да имаме здрави основни центрове, около които обществената инициатива въ материално отношение действително да се завърти и да бѣде неуязвима по отношение всичко частно, всичко спекулативно.

Това е една отъ основнитѣ грѣшки. Защото, г-да, народни популярни банки и стопански организации въ нашата страна ние до днесъ днешенъ нѣмаме. Само агенциитѣ на Българската народна банка и на Българската земледѣлска банка въ това отношение можеха да бѣдатъ ръководители за организиране на материалната сила на населението въ кооперациитѣ. Можете да гледате на кооперациитѣ, г-да, както искате; можете да считате, че това сѫ учреждения, които служатъ на демагогията, които не създаватъ никаква икономия въ обществения, въ икономическия животъ на една страна, но въ всѣки случай отъ организационно, материално гледище кооперациитѣ сѫ били и ще бѣдатъ всѣкога центроветѣ, около които ще се завърти народната мощъ, най-малкото — съпротивата, борбата за икономическа независимостъ, макаръ и съ най-ограничени сръдства. Ето защо отношението на една такава грамадна сила и администрация, каквато представлява Българската земледѣлска банка, къмъ тия инициативи не трѣбваше да бѣде такова, каквото е било досега.

П. Стоевъ (раб): Тѣ сѫ псевдокооперации.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

П. Стояновъ (д): Вѣрно е, г-да, че въ управлението на кооперациитѣ твърде често се набъркваха политически

тенденции и тия политически тенденции действително смущаваха живота на тия кооперации. Но това, г-да, е ставало всѣкога въ много малки размѣри.

П. Попивановъ (з): Когато нѣкоя политическа партия натиска, тогава се явява политически елементъ въ кооперацията.

П. Стояновъ (д): Намѣсването на политическия елементъ въ живота на нашитѣ кооперации, г-да, е едно преходно явление. Съзнанието за нуждата и за смѣтка у всѣки стопанинъ е толкова голѣмо, че шкартира, изключва политическата спекулация твърде бързо и я поставя на нейното мѣсто. Така стои въпросътъ съ политическитѣ тенденции въ кооперативното дѣло, и отъ тая страна (Сочи мнозинството) и отъ тая страна (Сочи центъра) и, ако щете, и отъ лѣво. (Сочи работницитѣ)

П. Стоевъ (раб): Г. професоре! Единъ въпросъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

П. Стояновъ (д): Моля, оставете ме. — Ето защо, г-да, въ това отношение работата на Българската земледѣлска банка е била пълна съ дефекти. Пакъ казвамъ, въ този случай е имало изчакване, но никого не предупреждение, възпитание и мобилизиране.

Що се отнася до ипотекарния кредитъ — второто сръдство, съ което Земледѣлската банка е могла и може да извършва най-голѣмата си работа, а именно да дава дългосрочни кредити — ние нѣмаме до сега едно здраво разбиране. Г-да! За какво служи и трѣбва да служи ипотекарниятъ кредитъ: за конвертиране на задължения, на изконсомирани суми, или за мелiorации? Този въпросъ е, който практически не е разрешенъ и за него не се говори въ никой отчетъ. Ипотекарниятъ кредитъ, който е даванъ, споредъ моитѣ сведения, всѣкога е билъ резервиранъ за голѣмитѣ земледѣлски стопанства, които не сѫ у насъ твърде много. Отъ друга страна, ипотекарниятъ кредитъ като е билъ всѣкога изияжданъ въ формата на дългосрочно кредитиране, трѣбвало е да бѣде направенъ достъпенъ за земледѣлската маса у насъ.

Г-да! Какво е земледѣлската маса у насъ? По отношение количеството на владѣната земя, ние имаме следующата картина. Въ 1897 г. стопанствата до 20 декара представляватъ 45% отъ всички стопанства въ страната, въ 1908 г. — 44%, а въ 1926 г. — споредъ последното преброяване — тия стопанства сѫ само 24%, т. е. наполовина сѫ намалѣли.

П. Стоевъ (раб): Пролетаризирали сѫ се.

П. Стояновъ (д): Не сѫ се пролетаризирали.

П. Стоевъ (раб): Тенденцията е такава.

П. Стояновъ (д): Какъвъ е процесътъ, който се е извършилъ? Процесътъ, който се е извършилъ, е следующиятъ. Докато въ 1897 г. стопанствата, които иматъ отъ 50—100 декара, сѫ били 19.7% или кръгло 20%, въ 1926 г. тѣ ставатъ 28% — което значи, че за смѣтка на намаляването на малкитѣ стопанства, паралелно съ намаляването на голѣмитѣ стопанства, ние имаме увеличаване на сръднитѣ стопанства. Голѣмитѣ стопанства отъ 200 до 300 декара и отъ 100 до 200 декара намаляватъ. Презъ 1897 г. тѣ сѫ били 6%, а презъ 1926 г. сѫ 5.5%—6%, тогава когато стопанствата отъ 50 до 150 декара отъ 26% въ 1897 г. ставатъ 38—44% въ 1926 г. Какво значи всичко това? Това значи, г-да, че еволюцията въ нашето стопанство въ времето до войната ни дава други по форма стопанства: наредъ съ малкитѣ стопанства отъ 20 декара и голѣмитѣ отъ 200 до 300 декара, ние имаме стопанства отъ 50 до 150 декара — това е типичното стопанство, което изхранва българския народъ и представлява неговата икономическа и социална мощъ. Това е именно стопанството, което, споредъ сегашнитѣ икономически условия, е минималното стопанство за изхранване на едно петочленно семейство. Ще рече, отъ стопанства до 20 декара, преимуществено консомиращи това, което като кредитъ може да имъ бѣде дадено, изразватъ стопанства, въ които кръгообръщението на стопанскитѣ сръдства се осигурява. Следователно обектътъ на дейността отъ страна на кредитния институтъ е свършено другъ, методитѣ на кредитиране трѣбва да бѣдатъ свършено други. А ние ти имаме все същитѣ: отпускане пари пакъ за земя, пакъ за изхранване,

пакъ за купуване на инвентаръ, такъвъ, какъвто, както казахъ отъ самото начало, отива да увеличи разносикътъ въ производството, а не да направи продукта по-евтинъ, т. е., да осигури кредитоспособността и конкурентоспособността на тия стопанства.

Ипотекарниятъ кредитъ, следователно, въ нашата страна трѣбва да има като обектъ стопанството отъ 50 до 150 декара. Трѣ е именно стопанството, което е изоставено у насъ. Българската земеделска банка въ това отношение не е направила нищо. За да може строго и по-тѣсно да опредѣли своя обектъ. И заради това колкото ипотеки имаме, тѣ сѣ именно за полѣмнитъ стопанства. А колкото други ипотеки сѣ дадени, подъ една или друга форма, въ широкия смисълъ на думата, ние виждаме, че имотитъ на тѣзи стопанства се изнасятъ на публична продажъ. Така, напр., ние имаме такива случаи. Миналата есенъ на Бѣло-статинския пазаръ бѣха изнесени на публична продажъ около 200 чифта добитъкъ на неустойли на задълженията си къмъ Българската земеделска банка длъжници. Въ „Държавенъ вестникъ“ и въ мѣстнитъ вестници въ Луковитска и Плевенска околии бѣха напечатани цѣла редица обявления за изнасяне на публична продажъ добитъка на неустойли на своитъ задължения длъжници. Така се действуваше, г-да! Така, обаче, не може да се действува. Този начинъ на действие показва, че ние стоимъ на базата на старото, че новитъ условия не сѣ ни отворили очитъ да видимъ, че постигането на голѣмата целъ — запазването и усъвършенствуването на сегашната социална и политическа структура на нашето народно стопанство — не може да стане освенъ чрезъ нови срѣдства и чрезъ нови методи.

За да завърша своето изложение, г-да, азъ искамъ да спра вашето внимание още и върху единъ последенъ въпросъ.

Управлението на банката и на нейнитъ агенции и клонове се намира въ рѣшетъ на персоналъ, недостатъчно подготвенъ. Азъ не извършвамъ никакъвъ актъ на неуважение къмъ лицата, които днесъ ръководятъ това учреждение и които го представляватъ въ провинцията, като права това заявление. Обаче, г-да, ние имаме предъ себе си следующитъ факти. Въ Земеделската банка ние имаме началници на отдѣления сѣ незавършено прогимназиално образование; ние имаме ревизори, които получаватъ завидни заплати до 10.000 и до 14.000 л. месечно, а нѣматъ даже срѣдно образование, и тѣ ревизиратъ банкови учреждения и банкови чиновници, които иматъ много по-голѣмъ цензъ, които работятъ сѣ милиони. Ние имаме ревизори на кооперации, които още не сѣ си създали име, хора, които въ тая областъ могатъ да бждатъ добри счетоводи, добри книжководители, но които не могатъ да бждатъ уплѣтвачи нито на кооперации, нито на клоноветъ на Земеделската банка.

Г-да! Въ нашата страна настанаха нови времена, и грѣшно е да се мижи, да не се виждатъ тѣ. Днесъ ние имаме организирани само въ Дружеството на академитъ-икономисти повече отъ 420 души въ цѣлата страна, свършили сѣ висше икономическо и финансово образование, хора, между които има извънредно много талантливи и способни. Огромната маса отъ тия хора се държи вънъ, макаръ да сѣ безспорно способни, гладуватъ, . . .

Г. Костовъ (раб): Вѣроятно сѣ болшевишки елементи!

П. Стояновъ (д): . . . други пакъ се малтретиратъ служебно, въ административно отношение. Нѣщо повече, г-да, азъ мисля, че нѣма да споримъ по това, че ако вземемъ даже най-простия работникъ — това поне е елементарно, учено е отъ всички и се знае — достатъчно е той да има едно шо-годе образование, за да бжде всѣкога въ своята работа по-вещъ, по-добъръ, по-почтенъ стопанинъ отъ ония, които нѣма това образование. Колко повече важи това, г-да, за ония, които иматъ висше образование, за ония, които сѣ доказали своята вещина на първо мѣсто сѣ туй, че сѣ извършили една работа предъ своитъ учители и сѣ получили дипломитъ си. Азъ твърдя, че огромната частъ отъ тия 420 души сѣ рѣдко добре подготвени и почтени хора. Обаче системата на управление въ нашитъ кредитни институти държи вънъ този огроменъ контингентъ отъ способни хора. Твърде често се говори, г-да, тукъ за интелигентенъ пролетариатъ. Позвелете ми да влѣза въ споръ съ всички тия, които сѣ говорили и говорятъ това. Нѣма интелигентенъ прелетариатъ у насъ, г-да; има малтретиране на интелигентни работници, за смѣтка на които полугодни и невежи . . .

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Протежирани.

П. Стояновъ (д): . . . заематъ мѣста. Резултатътъ отъ това е огромна загуба за нашата общественостъ и за нашето народно стопанство. Защото безъ ръководни лица, безъ подготвени лица и въ чисто управление, а още повече въ националната икономика, прогресъ не може да бжде реализиранъ. Азъ не педирамъ за този или за оня, г-да. Повтарямъ, не отричамъ компетентността и на тия, които сега стоятъ начело въ банката, но изъ считамъ, че при доказана пълна неориентираностъ на ръководството върху основнитъ проблеми на нашата кредитна и селско-стопанска политика, тѣ не могатъ да бждатъ начело на това управление, и всички ония, които тѣ сѣ наредили и още повече сния, които нѣматъ нужното образование, не могатъ да останатъ на своето мѣсто. Трѣбва да се даде съответното мѣсто на този огроменъ контингентъ отъ годни за работа хора. Това сѣ чада на нашия народъ, това сѣ утрешнитъ ръководници на нашия животъ и на нашата икономика. Запираме ли имъ достѣпа до онова, което е тѣхно, което всички ние тѣмъ дължимъ, сѣ това ние спираме общия прогресъ, г-да. Техникътъ ще бжде на своето мѣсто, икономистътъ ще бжде на своето мѣсто, юристътъ ще бжде на своето мѣсто, инженерътъ ще бжде на своето мѣсто. Даже въ една такава голѣма лаборатория за социални спити за смѣтка на голѣми разноси, какъвто представлява съветска Русия, специалистътъ, г-да, следъ много промѣни и следъ голѣми съмнения въ неговата политическа добросъвестностъ, си е пакъ специалистъ.

А. Бояджиевъ (раб): Не сѣ опити.

П. Стояновъ (д): Той е ръководителъ, той е на най-високото мѣсто. У насъ това не се върши. И азъ бихъ желалъ да видя отъ г. министра на земедѣлието въ това отношение жестъ не за настаняване на свои хора — азъ го казахъ и повтарямъ, не педирамъ и ще бжда противникъ на такъвъ начинъ на действие — но на избрани. И азъ го поздравявамъ съ избора на г. Сакаровъ, мой добъръ приятелъ, за управителъ на банката.

А. Бояджиевъ (раб): Великолепенъ, великолепенъ! Отдавна трѣбваше да го приберете.

Нѣкой отъ работницитъ: Може и деветоюнци.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

П. Стояновъ (д): Г-да! Азъ очаквамъ отъ г. министра въ това отношение единъ най-внимателенъ подборъ, едно най-строго отнасяне къмъ способността и кадрността на всички ония, които ще заематъ съответнитъ мѣста не само най-горе — това поне най-малко ме интересува, защото зашто тѣзи, които ще бждатъ поставени на тѣзи мѣста, ако не се справятъ съ основната задача на нашата икономика, ще се намѣри министъръ, сѣщиятъ или отъ друго правителство, който ще разнисти терена и ще потърси годнитъ — едно най-строго отнасяне къмъ подбора на пионеритъ долу, голѣмитъ фаланги на икономическитъ деятели.

Г-да! До днесъ ние не знаемъ въ Земеделската банка да е направена една анкета, отъ която да се види, какво представлява въ икономическо отношение отдѣлното земеделско стопанство у насъ. За това, което се приказва, за това, което се разправя, че се явява въ формата на разноси, въ формата на нови методи на работене, нови отношения къмъ тържището, ние нѣмаме една анкета, за да се види въ какво се изразява то въ икономическо отношение. Азъ съмъ убеденъ, че тази анкета не е правена не за това, че не се желае, но защото нѣма работници, нѣма подготвенъ персоналъ, който да я извърши.

Заключавамъ. Българската земеделска банка, най-крупното народно кредитно учреждение у насъ, което се намира въ непосредствена връзка съ основнитъ ядра въ нашата икономическа конституция, на нашия икономически строй, е учреждението, което има само едно задължение — всѣкога да предупреждава нуждитъ и проблемитъ, да поставя задачитъ си въ унисонъ съ онова, което иде, а не съ онова, което си отива. Защото да плащашъ разноси, то не е икономическа работа. Да предупреждавашъ процеса, да предупреждавашъ сдѣлката, да предупреждавашъ идващето и да ръководишъ, за да можешъ да реализирашъ икономия, да ограничишъ страданията и да реализирашъ плюсъ, да създадешъ новъ активъ, да увеличишъ народното богатство и да стабилизирашъ националния доходъ — това е задачата на всѣко икономическо учреждение, а още повече на едно кредитно национално учреждение, какъвто е Българската земеделска банка. Та, завършвамъ, трѣбва вече да престанемъ все да плащаме раз-

носки. Тръбва да си правим предварително сметката или най-малкото, ако ще тръбва да плащаме разноси, да ги плащаме колкото е възможно по-малко. Понеже чрезъ земледѣлското стопанство единствено ще живѣе нацията и понеже бъдещето ни е въ рационализирането на това земледѣлско стопанство и въ обогатяването на земледѣлското население, азъ съмъ убеденъ, че въ тая посока всичко, каквото въобще може и тръбва да се извърши, е преди всичко въ рѣшетѣ на кредитнитѣ учреждения, каквото на първо мѣсто за земледѣлието се явява Земледѣлската банка.

Азъ ще гласувамъ предложението за даване мандатъ на г. министра на земледѣлието, но пожелавамъ на г. министра на земледѣлието строгъ подборъ на бъдещитѣ администратори на Земледѣлската банка, и да се издигне Земледѣлската банка въ лицето на новитѣ ѝ управници и на нейнитѣ функционери въ провинцията, въ редоветѣ на първитѣ, най-осведомени и най-дейни банкови институции въ нашата страна. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Икономовъ.

Д. Икономовъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Сложенъ е за разглеждане отъ насъ докладътъ на г. министра на земледѣлието, съ който се иска да му се даде мандатъ да уволни, да смѣни управителния съветъ на Земледѣлската банка. Тукъ се развива красноречиви тези за смѣна на управителния съветъ на Земледѣлската банка, държаха се и високопарни професорски лекции противъ тая смѣна. Казвамъ така, защото мантилитѣтъ, съ който се говорѣше тукъ, предъ насъ, свидетелствуваше, че тукъ нѣкои мислятъ, че сѣ свръхчовѣци и че само тѣ могатъ да третиратъ тия въпроси. Ние, обаче, нѣмаме този професорски мантилитѣтъ и затуй ще сложимъ въпроса малко по-другояче, тъй както тоя въпросъ би се сложилъ, ако се разглежда въ селото, тамъ, където сѣ клиентитѣ на Земледѣлската банка, и тамъ, където може да се види по-ясно какъвъ мандатъ биха дали на г. министра на земледѣлието: дали да държи още тая управа на Земледѣлската банка, дали да я смѣни, или пъкъ биха препоръчали на г. министра да направи нѣщо друго — теза, която азъ ще се помъжа да защита тукъ.

Г. г. народни представители! Засѣга се Земледѣлската банка като единъ голѣмъ финансовъ институтъ, като едно голѣмо банково учреждение въ страната.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Вие, пенсионеритѣ, разбирате ли отъ земледѣлие, бе?

Д. Икономовъ (раб): Разбирамъ, доколкото земледѣлието е въ връзка съ разглеждания въпросъ. И щомъ като вие още отсега ме прекъсвате, то показва, че вие още отначало се чувствувате нѣкакъ си засегнати по единъ въпросъ, по който азъ даже още не съмъ си казалъ мнението.

Тукъ се изказаха мнения по ролята и значението на Земледѣлската банка, но тръбва и ние да кажемъ, че още Митхадъ паша е заповѣдалъ нѣкога селянитѣ да донасятъ по кофа, 2, 3 или 10 кофи отъ своето жито, което жито после е било осребрявано и стойността му е послужвала за основенъ капиталъ на Земледѣлската банка. Това обстоятелство показва, че значението на земледѣлския кредитъ се е схващало още въ турско време. Само тоя фактъ е достатъченъ, за да ни покаже, че действително Земледѣлската банка е отговаряла още навремето на известни нужди. Другъ е въпросътъ, доколко банката, съ целитѣ ѝ задѣлжитѣ, които си е поставяла до днесъ, е могла да даде онова, което сѣ очаквали отъ нея. Азъ изтъквамъ само факта, че действително тя отговаря на известни нужди и затова е била създадена.

Банката, като всѣки институтъ, има своя фундаментъ не само въ капиталитѣ си и въ фондоветѣ си и въ всевъзможнитѣ други резерви. Нѣма банковъ институтъ, който да може въ всѣки моментъ да се справя съ своитѣ вземания и давания, ако той разчита само на своитѣ фондове, резерви и на своитѣ капитали. Тукъ има другъ единъ елементъ, който играе голѣма роля — това е довѣрието, вѣрата на клиентитѣ къмъ тоя институтъ. И, следователно, когато се говори за Земледѣлската банка, за дейността на тая банка и за нейнитѣ управници, безспорно се засѣга и въпросътъ за довѣрието къмъ тая банка. И тукъ идвамъ до една мисль, която изказа отъ трибуната бившиятъ министъръ г. Григоръ Василевъ. Той си послужилъ ловко съ една мисль. Той се обръщаше къмъ васъ, земледѣлцитѣ, така: „Азъ заявявамъ, че когато се касае за Българската земледѣлска банка, по тия въпроси политика нѣма да права“. Съ други думи, той искаше да каже: г-да земледѣлци, изслушайте ме, дано ви кандадисамъ. Защото той

бѣ толкова искренъ, че следъ 5 минути трѣбваше да си противоречи. Той каза, че не прави политика по въпроса за българската земя, а наведе следъ това цифри и доказателства, че презъ управлението на Сговора и Земледѣлската банка, и земледѣлцитѣ сѣ цѣвѣли и просперирали. Който говори по единъ въпросъ, засѣгащъ цѣлата политика по земледѣлието, той да ви казва, че не говори по политически въпросъ — то е явно противоречие съ неговитѣ думи и аргументи.

Но г. Василевъ се тупна по гърдитѣ и каза: „Азъ съмъ се старалъ да намѣря пазаръ за българскитѣ произведения, защото това е едно отъ основнитѣ положения на моитѣ разбирания по земледѣлската политика“. Следъ това каза какъ да се пласиратъ срѣдствата на Земледѣлската банка.

По първия въпросъ — за намиране на пазари — азъ отварямъ тукъ едни малки скоби. Азъ съмъ отъ гр. Троянъ, където се произвеждатъ сливи, на които се търсѣше пазаръ. Г. Василевъ помисли, че е намѣрилъ пазаръ на сливитѣ, а, въ сѣщностъ, изпадна въ едно смѣшно положение. Когато г. Василевъ бѣше министъръ, би барабанъ въ града, че производителитѣ на печени сливи трѣбва да се въздържатъ да ги продаватъ, защото Министерството на земледѣлието е намѣрило или ще намѣри пазаръ за тѣхъ. Това е фактъ, г-да! Агрономитѣ сѣ окръжно разгласиха това въ всички общини на Троянската околия. И какво стана? Имаше търговци, които предлагаша на производителитѣ на печени сливи 12—15 л. за килограмъ, но производителитѣ се въздържаха, очаквайки по-голѣма цена. Въ този моментъ производителитѣ можеха да спечелятъ 5—6 л. на килограмъ — една великолепна печалба, но тѣ чакаха по-добра цена, съгласно разпореждането на г. министра, направено чрезъ агрономитѣ. Обаче отпосле цената на сливитѣ падна на 10, 9, 8, 7, даже на 6 л. и нѣмаше кой да ги купи. Соча ви тоя примѣръ, за да ви покажа, какъ не се съгласуватъ думитѣ съ дѣлата на ония, които искаха да ги убедятъ, че при досегашната политика на Земледѣлската банка, ръководена отъ Министерството на земледѣлието, работитѣ сѣ вървѣли тъй гладко, че заслужава адмирация днешниятъ управителенъ съветъ на Земледѣлската банка.

Но, г-да, когато се говори за смѣна на управителния съветъ на тази банка, това за насъ е по-скоро вдигане крайчеца на завесата върху управлението на Демократическия сговоръ презъ единъ периодъ отъ 8 години. Знаете всички, че веднага следъ войната у земледѣлцитѣ и, бихъ казалъ, у занаятчиитѣ до известна степенъ се позавѣртѣха пари; тѣ успѣха до известна степенъ да платятъ задълженията си; селянитѣ си плащаха редовно на Земледѣлската банка и почти ликвидираха задълженията, които имаха къмъ нея. Но 8-годишното управление на Сговора изсмука и последнитѣ жизнени сили на земледѣлскитѣ маси въ селата, подобно на сунгеръ съ вода, който е изстисканъ до тамъ, че е станалъ неузнаваемъ и жаденъ за вода. Когато се изчерпаха срѣдствата на банката, а пъкъ нуждитѣ на селянитѣ отъ кредитъ се увеличиха, защото тѣхната жизнена мощъ и консомативна способностъ, както казахъ, биде изсмукана, тогава, казвамъ, както единъ изстисканъ сунгеръ хвърленъ въ водата, попива вода, тъй и тѣ потърсиха нови срѣдства, нови кредити, за да могатъ да задоволятъ своитѣ нужди, и тогава задължѣния наноу, тъй задължѣния, че днесъ вече се слага въпросъ, какъ да се отърватъ земледѣлцитѣ въ България отъ своитѣ колосални задължения. Но, казахъ азъ, тукъ имаме повдигане крайчеца на завесата на едно управление. Тукъ се визира известна корупция, разхищение, противозаконни действия, престѣпления. Това сѣ собствени думи на г. министра на земледѣлието въ доклада му и азъ не се съмнявамъ, че това сѣ даже меки думи при всички тия факти и дѣла.

Но, азъ ще отворя една скоба и ще кажа: само тамъ ли имаше корупция? Единъ свършено бѣгълъ погледъ ще хвърля азъ и въ други учреждения, за да видимъ дали и тамъ не е имало корупция. Да вземемъ Министерството на общественитѣ сгради. Нѣмаше ли тамъ една афера съ манесмановитѣ тръби и такива доставки, които удвѣиха свѣта, та в. „Пладне“ брой следъ брой печаташе разкрития?

Д-ръ В. Такевъ (д. ср): Какво имаше съ манесмановитѣ тръби?

Д. Икономовъ (раб): Народниятъ представителъ отъ Сговора Георги Поповъ, когото изключихте, бѣше замѣсенъ въ тази голѣма афера съ манесмановитѣ тръби, която още стои неразбулена предъ сѣдилищата, предъ Парламента и предъ обществото. Азъ нѣма да се впускамъ въ подробности, защото има парламентаристи, които ще ми кажатъ, че не съмъ на темата си и затова азъ бързамъ да свърша съ тоя въпросъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Аферата Георги Поповъ бѣше по единъ търгъ, който се развали. Тая афера бѣше изнесена въ Парламента, и виновникътъ получи заслуженото.

Д. Икономовъ (раб): Не ме прекъсвайте. Което е невѣрно, опровергайте го после.

Ами по ведомството на Министерството на финанситѣ нѣмаме ли една колосална афера, тая на братя Бъклови, които съ фалита си разсипаха съществуването на десетки и стотици български граждани, индустриалци и занаятчии? Не бѣше ли тая афера подобна на голѣмата афера съ Данатбанкъ въ Германия? Ами чекмеджето на министра на финанситѣ не скриваше ли доскоро такива престѣпления, такива афери, които не бидоха изкарани наяве, макаръ да бѣше толкова пжти подканванъ?

П. Стоевъ (раб): Ами аферата Светозаръ Митевъ въ Дирекцията на полицията?

Д. Икономовъ (раб): Да хвърлимъ погледъ и на други ведомства. Ами знаете ли вие за оная прочута изложба въ Кьолнъ, кждето се изложиха дѣлата на българската полиция и тия на цѣлото управление на Сговора, която изложба удиви свѣта? Тамъ се показаха такива нѣща, които смутиха европейската обществена съвѣсть — не нашата, демократическата. Тукъ присѣдствуваша бившиятъ министъръ Кулевъ, който тогава се опита да позакачи ония хора, които устройоха тази изложба, но той си получи заслуженото съ множество факти, които го изобличиха, безъ да може да отговори.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Една изложба, устройена отъ болшевишка Русия, на нея се позовавате! Агенти на болшевиизма я бѣха устройоли.

Нѣкой отъ работниците: Истина ли е това, което се изнесе?

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Каква истина?

Нѣкой отъ работниците: Вашиятъ дѣла се изнесоха тамъ.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): И това ми било аргументи!

А. Бояджиевъ (раб): Една анкета ще установи кое е истината.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Ще установи, но вие се боите отъ анкета. (Възразжения отъ работниците) Това е истината: тѣ си устройоха своя болшевишка изложба и сега на нея се позоваватъ. Халваджия за бозаджия! (Възразжения отъ работниците)

Н. Кемилевъ (д. сг): (Къмъ работниците) Разправете за „изложбата“ въ „Св. Недѣля“!

Отъ работниците: А Вие разправете за 9 юний. (Глъчка)

А. Бояджиевъ (раб): (Възразява нѣщо)

Н. Кемилевъ (д. сг): Мълчи бе, агентъ!

А. Бояджиевъ (д. сг): Да, агентъ съмъ на работническата класа.

Н. Кемилевъ (д. сг): Ти ще мълчишъ!

А. Бояджиевъ (раб): Ти ще мълчишъ, защото ти си, който си вършилъ престѣпления!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни).

Д. Икономовъ (раб): Азъ отворихъ само една малка скоба. Азъ казахъ, че туй не е въ темата ми, че ще искамъ да хвърля бѣгълъ погледъ върху него. Обстоятелството, че толкова се размърдаха отъ центъра, показва, че моитѣ думи падатъ на мѣсто.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Вие говорите за гешефти. Кажете, какъвъ гешефтъ е билъ изложенъ въ Кьолнъ? Какво общо има изложбата въ Кьолнъ съ вашата тема за гешефтитѣ? Недейте адвокатствува. Вие правите диверсии.

Д. Икономовъ (раб): Азъ вдигамъ само единъ крайчецъ на една завеса.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Тая завеса, за която разправете, ще има и другъ пжтъ да се вдига и тогава ще ви-

димъ кой ще бѣде изложенъ. Или, като латерна, щомъ излѣзете на трибуната, плещите каквото ви дойде на ума.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Икономовъ, виждате колко е лошо да се прекъсва, затова кажете на Вашитѣ другари да бждатъ по-коректни, да не прекъсватъ. (Смѣхъ всрѣдъ мнозинството)

Д. Икономовъ (раб): Кажете и Вие на Вашитѣ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Почерпете поука.

Д. Икономовъ (раб): Та, казвамъ, ако се вдигне тая завеса ще се видятъ не едно, не две, а една безкрайна върволица отъ престѣпления, които вършеше управлението на Демократическия сговоръ презъ осемъ години. Азъ казахъ, че свързвамъ двата въпроса, защото за насъ не е достатъчно само да се каже тукъ: „Г-да, искаме уволнението на единъ управителенъ съветъ“. Азъ пакъ се позовавамъ на думитѣ на г. Григоръ Василевъ, който каза: „Не е въпросъ за картелитѣ, не е въпросъ за храноизноса, които има да засегнатъ основно вашата земеделска политика, въпросъ надъ въпроситѣ е въпросъ за кредита. Ако ние ще можемъ да доставимъ на земеделцитѣ този кредитъ съ 7—8% лихва, гордиевииятъ вжзелъ ще се развърже и отъ тамъ нататкъ ще има благосъстояние за земеделцитѣ стопанства въ страната ни“. Тая мисль създава иллюзията, че въ кредита е вжзелътъ, разковничето и че липсата на кредитъ е причина за аграрната криза въ страната. Туй е фалшиво поставяне на въпроса и затова азъ скачихъ тоя въпросъ съ другия, за да направя изводи, които следъ малко ще чуете.

Г. г. народни представители! Г. министърътъ ни казва въ доклада, че не е било целесъобразно кредитирането на кооперациитѣ и ни сочи два факта: за кредитирането на „Тракийска кооперативна захаръ“ въ Пловдивъ и на една жилищната кооперация. Отъ нашата провѣрка на тия факти се оказа следното. Събрали се въ Пловдивъ нѣколко души псевдокооператори, които предварително вѣзали въ връзка съ частъ отъ банковитѣ чиновници, отъ които зависи бждещето кредитиране, и направили една кооперация, наречена „Тракийска кооперативна захаръ“. И какво се оказа въ края на краищата? Преди действително да бжде регистрирано въ сѣда нейното функциониране, преди тя да бжде законно съставена, получава 10 милиона лева кредитъ. Този кредитъ псевдокооператоритѣ го употребяватъ не за захарна фабрика, а го употребяватъ за свършено други нужди, и въ края на краищата отъ кооперация за произвеждане на захаръ се обръща въ едно акционерно дружество за произвеждане на химически торове. Както виждате, захарътъ се преобръща на торъ. Преди да има още съставена кооперация, псевдокооператоритѣ иматъ връзка съ банковитѣ чиновници за отпущане на кредитъ. Това не е даже нецелесъобразно кредитиране, това е едно престѣпно деяние отъ страна на банковитѣ чиновници.

По-нататкъ, въ доклада се говори за купуването на земеделски машини. Не е въпросъ тамъ, колко тѣ сж били потрѣбени или не, а въпросъ е другаде: когато сж били пратени чиновници въ Чехия, въ Полша и другаде, отъ кждето сж купени машинитѣ, да третиратъ въпроса за покупката имъ, на пръвъ планъ винаги сж били изтъквани личнитѣ интереси на тия, които сж третирали въпроса за покупката. Е, добре, г-да, отъ тия доставки на машини и отъ другитѣ операции на банката, които г. министърътъ излага въ доклада, тукъ се каза, че има едно разхищение отъ около 120 милиона лева. Г. Василевъ — пакъ се позовавамъ на него, защото той даде много цифри — каза, че тия 120 милиона сж приблизително половината отъ увеличения основенъ капиталъ на банката. Последниятъ, отъ 150 милиона лева, следъ 8-годишното управление на Сговора, е станалъ 300 милиона лева, т. е. удвоилъ се е основниятъ капиталъ на банката. Ами, г-да, ако тука стояха земеделци отъ селата съ своитѣ потури и съ своитѣ салтамарчици, съ своя простъ умъ и слушаха нашитѣ дебати, какво щѣха да кажатъ, като чуятъ, че тѣхнитѣ кървавъ потъ въ продължение на 8 години, който се е преобръщалъ на злато и е отивалъ въ Земеделската банка, е билъ пражосанъ, разхищенъ по единъ такъвъ начинъ, който трѣбва да се квалифицира не като обикновено деяние, а като едно престѣпление, което заслужава малко по-друга участъ? Азъ виждамъ усмивкитѣ на професоритѣ отъ оня край; тѣ сж свикнали да говорятъ тукъ тѣй, както четатъ лекции предъ студенти, а ние говоримъ тукъ тѣй, както сме навикнали да приказваме предъ масата въ села и градове.

Т. Бончевъ (д. сг): (Възразява нѣщо)

Д. Икономовъ (раб): Тѣ нѣма да се смѣятъ, а ще получатъ една истинска картина за това, което е. Я ми ка-

жете вие тия 120 милиона къде сж отишли. Не е ли станало намаление на банковия капитал? Не е ли могъл да се увеличи банковият капитал съ тия 120 милиона лева? Тия пари не сж ли разхитени, не сж ли изгубени за банката? Какъ ще превърнете този минусъ въ плюсъ, съ тѣкакви професорски формули? Тия пари сж безвъзвратно загубени, нѣма ги, тѣ сж отишли въ бездѣлни джобове, тѣ по никакъвъ начинъ не могатъ да се върнатъ.

Но, по-нататкъ, г-да! По този въпросъ ние разсждаваме малко по-иначе. Казваме тѣй: ако единъ секретаръ-бирникъ, ако единъ писаръ, ако единъ дребенъ чиновникъ похити известна сума, да не кажа даже злоупотрѣби, какво ще стане съ него? Най-напредъ се туря възбрана върху имотитѣ му, следъ това се туря въ драг-гольника, следъ това се подвежда на съдъ и се иска неговото наказание.

3. Поповъ (з): Първо се отстранява отъ служба — това, което и ние искаме.

Д. Икономовъ (раб): Когато тукъ имаме не дребни чиновничета, а голѣми брѣмбари, когато се визиратъ суми, възлизащи на милиони лева, кажете какъ искате да ги третираме? Като бждатъ само административно уволнени ли? Като бждатъ само смѣнени ли? Та какво е това наказание?

3. Поповъ (з): Останалото ще следва.

Д. Икономовъ (раб): То не само че не е наказание, но е поощрение, г-да, за бждещи кражби, грабежи, за злоупотрѣбления въ банката не, а въ всички институти на държавата, защото да бждатъ смѣнени, да бждатъ уволнени, това е нищо, следъ като иматъ милиони въ джобоветѣ си. Ето какъ ние разбираме тия въпроси. Тѣй се слагатъ тѣ и предъ ония, които сж ни пратили тукъ — и васъ, и насъ. Не се увличайте въ професорскитѣ приказки за кредити, за пласменти, за великолепии, хубави баланси. Баланситѣ сж си баланси, смѣткитѣ сж си смѣтки. Въ края на краищата злоупотрѣбленията оставатъ закрити заради тия хубави баланси. Ще ви кажа единъ драстиченъ примѣръ. Въ Троянъ имаше единъ фабрикантъ, предприятието му стигна до 20.000.000 л., натрупа голѣмо богатство. Всевъзможни счетоводители му водѣха великолепно смѣткитѣ. Даже той си изписа едно време и директора на Свищовското търговско училище ужъ като по-опитенъ. Правятъ му смѣтки — все добри, винаги има печалби. Въ края на краищата единъ отъ тия голѣми счетоводители поиска отъ фабриканта около 50.000 л. възнаграждение, загдето му водѣлъ смѣткитѣ. Той му казалъ така: „Господа! Смѣтката сте водили добре, но азъ чувствавамъ, че отъ денъ на денъ фалирамъ; вашитѣ смѣтки и книжа сж много добри, но азъ усѣщамъ, че ми се губятъ паритѣ, усѣщамъ, че ми се губятъ капиталитѣ, усѣщамъ, че моята икономическа мощъ като капиталистъ, като фабрикантъ, се намалява“. И действително, тѣй стана — той пропална, а счетоводителитѣ и днесъ претендиратъ за хубави заплати, защото великолепно водили смѣткитѣ. И тукъ имаме нѣщо подобно.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Като ги отстранимъ, тогава ще видимъ смѣткитѣ имъ.

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Има вече обвинение за това.

Д. Икономовъ (раб): Та, казвамъ: ние не можемъ да се съгласимъ, г-да, само съ това: да се даде мандатъ на г. министра да смѣни управителния съветъ на банката. Ние смѣтаме, че трѣбва да се отиде и по-нататкъ, че трѣбва да бждатъ подложени на съдъ.

А. Бояджиевъ (раб): На народенъ съдъ, не на обикновения съдъ, защото на него ние не вѣрваме.

Д-ръ Т. Кулевъ (л. сг): И тебе ще турнатъ за съдия! Народенъ съдъ, който ще бжде представляванъ отъ тебе!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Д. Ачковъ (нац. л. о): Народенъ съдъ и Петко Стояновъ да бжде прокурорътъ.

Д. Икономовъ (раб): Г-да! Азъ ще обясня отъ какъвъ съдъ искаме да бждатъ смѣдени.

А. Бояджиевъ (раб): Въ обикновения съдъ — халваджията за бозаджията.

Д. Ачковъ (нац. л. о): (Къмъ Д. Икономовъ) Другаритѣ не сж съгласни.

Д. Икономовъ (раб): На какво сме съгласни, ние ще ви кажемъ.

А. Бояджиевъ (раб): Не сме съгласни съ парламентарна анкета.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Силно звъни)

Д. Ачковъ (нац. л. о): Ама, г. председателю, г. Бояджиевъ е секретаръ на групата имъ и той опровергавя оратора. Нека се изяснятъ.

Д. Икономовъ (раб): Ние искаме тѣ да бждатъ смѣдени. Ако, обаче, това бжде предъ единъ обикновенъ съдъ, то значи да се изпълнятъ отъ ноктитѣ на правосъдието. Защо? Ние имаме достатъчно основание да не вѣрваме въ обикновения съдъ, защото имаме практиката въ България: голѣмитѣ винаги да минатъ безнаказано презъ мрежитѣ на правосъдието, въ които обикновено се ловятъ малкитѣ престѣпници. Ако се наредѣха представители на селото, напр., 15 души почтени, стари хора, и образуватъ народенъ съдъ . . .

Х. Родевъ (нац. л.): Правите ли такова предложение?

Д. Икономовъ (раб): Чакайте, недейте бърза! Азъ илюстрирамъ мисълта си. Азъ ви говоря така, както съмъ говорилъ и на друго мѣсто. — Казвамъ: ако 15 души почтени, побѣлѣли старци, представители на селото, които знаятъ какъ се изкарва прехраната, какъ се изкарватъ паритѣ, които носятъ въ Земледѣлската банка, за да си платятъ лихвитѣ, които знаятъ, че и бацитѣ имъ сж правили сжщото, а днесъ и синоветѣ имъ го правятъ, образуватъ народенъ съдъ и разгледатъ дѣлата на управнитѣ на Земледѣлската банка, бждете увѣрени, че тѣхната присѣда ще бжде най-справедлива. Но може би ще ми се възрази: това е parti-pris, тѣ сж предубедени, тѣ сж стрѣла въ процеса, тѣ сж хора, които предвзето предубедено ще разрешаватъ въпроса. Г-да! Вѣрѣлъ селянитѣ и работницитѣ, въ българския народъ, има истинско великодушие. Защо? Защото българскиятъ народъ не е освиренѣлъ тѣй, както бѣха освиренѣли неговитѣ властници въ миналото; защото той не е далъ доказателства, че може да бие и трепе и безследно да изчезватъ негови сѣнове; защото той не е далъ доказателства, че може да унищожава тѣй, както го унищожаваха дълги години неговитѣ управници. Работницитѣ и селянитѣ дадохъ доказателство за великодушие въ Русия. Спомнямъ си едно писмо, което Максимъ Горки получи навремето отъ едни напарфюмирани парижки дами, които му пишеха: „Г. Горки! Поне Вие вземете закрилата на хората въ Русия, да не бждатъ убивани тѣй, както четемъ въ вестницитѣ“. И какво се указа? Една група работници въ Ленинградъ хвърлили отъ едно пететажно здание притежателя на зданието и той умрѣлъ на мѣсто. Тая жестокостъ не могли да претърпятъ парижкитѣ дами и пращатъ писмо до Максимъ Горки. Въ отговоръ на напарфюмиранитѣ дами той пише: „Къде бѣхте 700 години вие, или вашитѣ предшественици, да обърнете поне единъ етажъ и не единъ човѣкъ, а хиляди хора поголомо се изтрѣбваха? Къде бѣхте, когато рускиятъ народъ се пращаше въ затвори, заточение и т. н.? Вие сега ли забелязахте, че има жестокости?“

Т. Бончевъ (л. сг): Г. председателю! Това по законопроекта ли е? (Шумъ)

Д. Икономовъ (раб): Точно по законопроекта е. Азъ свързвамъ това, което е казалъ Максимъ Горки, съ моята мисълъ по законопроекта. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Вие нѣмате търпение да чуете едно сравнение. Тѣ иматъ основание (Сочи сговориситѣ) да провокиратъ, защото не могатъ да търпятъ сравнения, които ги засѣгатъ. Но вие, г-да отъ мнозинството, бждете толерантни!

Н. Кемилевъ (л. сг): Навѣрно затуй се явихте при Араба-Конакъ.

Д. Икономовъ (раб): Ние на Араба-Конакъ?!

Н. Кемилевъ (л. сг): Ваше дѣло е.

Д. Икономовъ (раб): Откъде-накъде?

А. Бояджиевъ (раб): Ти ще кажешъ къде сж Александъръ Атанасовъ, Найдень Кировъ, Топаловъ и много други.

Н. Кемилевъ (д. сг): Въ гробищата.

А. Бояджиевъ (раб): Кой ги прати тамъ?

Н. Кемилевъ (д. сг): Макаръ че бѣхъ на смъртно легло, солидаризирахъ се съ ония, които защитаваха държавата. Това трѣбва да разберете.

А. Бояджиевъ (раб): Ще видимъ кой ги прати тамъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Когато вие вѣстанете срещу държавата, ще срещнете въоръжена сила срещу себе си. Това да го знаете. Азъ отъ васъ не се страхувамъ. (Възгласения отъ работниците)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Г-да! Предупреждавамъ Ви да помните, че се намирате въ Парламента.

Д. Икономовъ (раб): Г-да! Позволете да изкажа мисълта си. И така Максимъ Горки...

Нѣкой отъ мнозинството: Максимъ Горки и Земледѣлската банка!

Х. Родевъ (нац. л): Г. Икономовъ! Вие обиждате правосъдието, когато му изказвате недовѣрие. То дава достатъчна гаранция за възмездие.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Икономовъ! Нѣма да Ви позволя да говорите за съветска Русия.

П. Стоевъ (раб): А-а-а! Това е фашизъмъ.

Д. Икономовъ (раб): Азъ не говоря за съветска Русия. Азъ прага сравнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Предупреждавамъ Ви, че не можете да говорите за Русия.

Д. Икономовъ (раб): Азъ илюстрирамъ мисълта си. Ако не може да се приказва за Русия, тя ще влѣзе съ своитѣ дѣла презъ прозорцитѣ и ще ви се наложи.

Н. Кемилевъ (д. сг): Говорете за България, стига за тази ваша Русия!

Д. Икономовъ (раб): Въпросътъ, който ни занимава, може да бѣде обсъденъ по-точно, по-вѣрно, по-правдиво само отъ този, който е преживѣлъ всички мъчнотии, догдето дойде до плащане въ Земледѣлската банка; само този, който е претърпѣлъ въ живота си, само той може най-правилно да прецени ония дѣла, които го засѣгатъ. Единъ такъвъ сждъ — ние знаемъ предварително — нѣма да бѣде одобренъ отъ васъ.

Х. Родевъ (нац. л): Г. Икономовъ! Една малка бележка. Вие, който твърдите, че сте пострадали отъ такъвъ извънреденъ сждъ и Вашитѣ другари, които постоянно говорятъ, че сж били сждени не отъ законоустановенъ сждъ, не е ли срамно сега да пледирате законоустановенитѣ сждилища да не кажатъ своята дума по престѣпленията, а да искате сждъ отъ старци бѣлобради и работници?

П. Стоевъ (раб): Отъ работници и селяни.

А. Бояджиевъ (раб): Вие защо се страхувате отъ народа? Защо се боите отъ единъ сждъ, който ще изхожда отъ народа?

Х. Родевъ (нац. л): Вие се боите отъ народа, защото и васъ би осѣдилъ. Гаранцията и за васъ, и за насъ, и за всички, е само въ законоустановеното правосъдие. Ако има основание въ вашитѣ протести, то е именно това — да искате за всички престѣпления правосъдие, но не отъ самозвани сждии, а отъ коронни сждии, които сждятъ по свѣсть и законъ.

П. Стоевъ (раб): Напр., правосъдието на д-ръ Кулевъ!

Н. Дойчиновъ (раб): Сждитѣ сждятъ по заповѣдъ.

Х. Родевъ (нац. л): Вие си противоречите.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г. Родевъ, оставете тия хора, недейте ги предизвиква.

Д. Икономовъ (раб): Азъ не предизвиквамъ никого, а защитавамъ тезата си. Азъ защитавамъ не едно правосъдие — извънредно, не една процедура на безследно изчезване, където въобще нѣма онова правосъдие, за което говорите. Тамъ липсваше всѣкакъвъ сждъ, това бѣше едно безъ присѣда избиване на хора. Азъ не съмъ лансиралъ такава мисълъ. Азъ лансирахъ мисълта за единъ сждъ отъ селлии, защото тѣ сж клиентитѣ на Земледѣлската банка, тѣ сж хората, върху гърба на които се трупатъ печалбитѣ на Земледѣлската банка, и тѣ сж хората, които най-правилно могатъ да обсъдятъ въпроса.

Х. Родевъ (нац. л): Но ако и васъ сждятъ по такъвъ начинъ, вие ще протестирате и ще викате, че живѣемъ въ правова държава и искаме законоустановени сждилища.

А. Бояджиевъ (раб): Ние не се боимъ отъ народенъ сждъ, защото защитаваме интереситѣ на този народъ. Вие се боите.

Д. Икономовъ (раб): (Къмъ Х. Родевъ) Вие забравяте, че Стамболийски прокара единъ сждъ, който вие, националибералитѣ, сега ортаци съ земледѣлцитѣ, не одобрявате.

Х. Родевъ (нац. л): Вие пледирате за сждъ по такъвъ сждъ. Срамно е, че отъ трибуната на Народното събрание вие пледирате за извънредни сждилища!

Д. Икономовъ (раб): Това не е извънреденъ сждъ, това е народенъ, разуменъ, властенъ сждъ. — Още единъ примѣръ ще ви кажа отъ нашата история. Когато се произведе референдумътъ презъ ноемврий месецъ 1922 г., който бѣше подготовка за единъ извънреденъ сждъ, безъ той да се нарича извънреденъ, безъ да се казва, че въ него липсва елементътъ на онова, което съставлява народния сждъ, вие бѣхте противъ него; сега, когато правимъ алюзия за единъ още по-свършенъ сждъ, вие не можете да изтърпите и да ни чуete. Но азъ ви казахъ, че този сждъ се иска отъ маситѣ долу.

П. Стоевъ (раб): И дружбитѣ.

Д. Икономовъ (раб): И дружбитѣ го подкрепятъ съ своитѣ резолюции.

Х. Родевъ (нац. л): Позорно е, че вие пледирате за такъвъ народенъ сждъ, а се сърдите за избититѣ отъ такива сждилища.

П. Стоевъ (раб): 600-тѣ хиляди, които ви избраха, тѣ го искатъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Х. Родевъ (нац. л): Недейте говори за това. Вие не сте тѣхни избраници.

А. Николаевъ (з): Оставете за дружбитѣ други да говорятъ.

А. Бояджиевъ (раб): „Земледѣлско знаме“ писа, че има резолюции, съ които дружбитѣ искатъ народенъ сждъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. Бояджиевъ! Предупреждавамъ Ви за последенъ път, недейте апострофировати.

Н. Дойчиновъ (раб): (Казва нѣщо)

А. Николаевъ (з): Недей ме кара да ти кажа, че въ джоба ти е картата отъ Общественията безопасностъ. Казаха, че си билъ детективъ.

Н. Дойчиновъ (раб): Всѣки има право да защитава интереситѣ на народа.

А. Николаевъ (з): Григоръ Василевъ каза, че си билъ детективъ.

Н. Дойчиновъ (раб): Още държите полицията на Александъръ Цанковъ и Григоръ Василевъ.

А. Николаевъ (з): Ти си билъ детективъ и ренегатъ!

Н. Дойчиновъ (раб): Съ 100.000 л. ти се избра за депутатъ.

А. Николаевъ (з): Азъ се чудя какъ те търпятъ!

Председателстващъ Н. Шоповъ: Моля, тишина, г-да.

Д. Икономовъ (раб): Г. г. народни представители! Накрай, за да завърша, трѣбва да кажа, че бъдещето, по наше разбиране, не се свежда до по-доброто или по-лошото кредитиране на земледѣлието и на земледѣлското стопанство. Не тамъ е разковничето, не съ туй, че ще се получи отъ Земледѣлската банка заемъ съ 7—8% лихва или по-малка, ще се подобри дребното земледѣлие въ страната; не по този начинъ дребнитъ земледѣлци и безземелни ще могатъ да стѣпятъ на краката си и да изплатятъ задълженията си; не чрезъ трансформация на земледѣлието тѣ ще могатъ да намѣрятъ добри пазари и да подобрятъ положението си — не. Разковничето е другаде — въ рационализациата на земледѣлието, но когато нѣма да се доставятъ машини по подобие на дребнитъ плугове и на онѣзи малко редосѣялки, които и досега рѣждясватъ въ клоноретъ на Земледѣлската банка, а когато ще се доставятъ трактори, когато ще се доставятъ машини, които действително могатъ да преоратъ плодородно българската земя, преди всичко слоговетъ въ тази земя, и когато нѣма да съществува вече дребното земледѣлие въ този видъ, въ който то съществува днесъ у насъ, а ще има колективни стопанства — това, което нагледно го има другаде. Г. подпредседателътъ не ми позволява да продължа мисълта, но тя се подразбира.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Моля, говорете по предмета.

Д. Икономовъ (раб): Точно по предмета говоря. — Когато раздробенитъ днесъ отдѣлни селски стопанства образуватъ колективни стопанства, когато две или три по-малки села образуватъ колективни стопанства, когато започне да се работи съ голѣми машини и плодътъ, богатата отъ труда се разпредѣлятъ правилно чрезъ работническо-селски кооперации, само тогава действително може да има просперитетъ и блага въ земледѣлското стопанство въ нашата страна. (Ръкоплѣскания отъ работниците)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представител г. д-ръ Александъръ Франгя.

Обаждатъ се: Отсъствува.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представител г. Коста Лулчевъ.

К. Лулчевъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители!

Въпросътъ, който ни занимава сега, по поводъ на доклада на г. министра на земледѣлието, съ който иска мандатъ за смѣна на управителния съветъ на Земледѣлската банка, е единъ отъ онѣзи въпроси, които въ началото на всѣко ново управление у насъ се поставятъ. Законътъ за Земледѣлската банка въ своитъ постановления гарантира. . . .

А. Бояджиевъ (раб): Галерията не щѣ да слуша.

К. Лулчевъ (с. д): . . . управата на Земледѣлската банка.

А. Бояджиевъ (раб): Браво, момчета! Излизайте си!

Н. Кемилевъ (д. сг): Г. председателю! Сега съ галерията ли ще се занимаваме?

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. Бояджиевъ, предупреждавамъ Ви, че Вие не сте въ клуба на партията си, а сте въ Народното събрание. Не може единъ народенъ представител да се обръща къмъ публиката! Това е непристойно за единъ народенъ представител! Предупреждавамъ Ви, че втори пътъ подобно нѣщо нѣма да допустя!

К. Лулчевъ (с. д): Макарь, казвамъ азъ, законътъ за Земледѣлската банка да гарантира управлението на банката, да му дава известна стабилностъ, практиката у насъ е: винаги съ смѣната на управлението да се иска и смѣната на управителния съветъ на Земледѣлската банка. И отъ

едни постановления на закона, които сж имали за целъ да гарантиратъ управлението на банката, ние сме стигнали въ нашата практика тъкмо до този резултатъ: съ всѣка смѣна на държавното управление, съ всѣка промѣна на правителството да се иска и да се налага смѣна въ управлението на Земледѣлската банка.

Тукъ азъ искамъ да видя гнилото въ организацията на Земледѣлската банка и въ нашата стопанска политика. Изнесоха се много факти, изнесоха се изобилни материали. Въ едно отъ заседанията на миналата сесия азъ тукъ имахъ възможностъ, по поводъ на единъ другъ законопроектъ, да изнеса също така маса факти на нарушения и престѣпления отъ страна на управата на Земледѣлската банка. Ето защо азъ смѣтамъ, че днесъ сме освободени отъ длъжността да приповтаряме тия факти и да вадимъ отъ тѣхъ заключения.

Това, обаче, което прави впечатление на народния представител, когато чете доклада на г. министра на земледѣлието, съ който той иска смѣната на управителния съветъ на Земледѣлската банка, то е, че въ него не сж посочени факти, то е, че въ него има само една констатация, . . .

Н. Пждаревъ (д. сг): Много обща.

К. Лулчевъ (с. д): . . . посочване на отдѣлни моменти, на отдѣлна дейностъ на отдѣлни администратори отъ управителния съветъ на Земледѣлската банка, че въ тоя докладъ липсва онова, което трѣбва да го има, за да може народниятъ представител да си състави за себе си мнение и да даде по съвѣстъ и разбиране гласъ за едното или другото, за приемане или неприемане на предложението. Това е голѣмиятъ дефектъ на предложението, което се прави. Азъ знамъ, че има нарушения, че има престѣпления. Тукъ се изнесоха нѣкои отъ тѣхъ. Но когато министърътъ на земледѣлието ще иска вотъ на Народното събрание за смѣна на управителния съветъ на Земледѣлската банка, той не може съ общи думи, съ посочване съ по нѣколко думи дейността на управителния съветъ на Земледѣлската банка, да мотивира своето искане. Нѣмате факти, нѣмате доказателства. Но ние знаемъ, г. г. народни представители, че по това, което е ставало въ управлението на Земледѣлската банка, и по това, което е вършено тамъ въ продължение на години, е извършвана една анкета. Какво е установила тая анкета, ние не знаемъ.

Д. Нейковъ (с. д): Анкета отъ четирима финансови инспектори.

К. Лулчевъ (с. д): Но ние знаемъ отъ това, което е изнесено въ пресата и по други начини, откъслечно, че тая анкета се е добрала до голѣми нарушения, че е констатирала голѣми злоупотребления. И азъ се питамъ сега: ако такива факти има, ако има установени нарушения, престѣпления, грѣшки, какво погрѣчи на г. министра на земледѣлието да посочи въ своето предложение фактитъ, тъй както тѣ сж констатиранни, за да може да убеди не една частъ отъ народното представителство, но да обедини цѣлото народно представителство за единъ вотъ въ своя полза? Азъ недоумявамъ защо това не е направено. Азъ считамъ, че тѣй трѣбваше да се постѣпи. Наистина, като се прочетатъ мотивитъ на това предложение, вижда се, че отъ управлението на банката сж извършени работи, които не сж за предъ свѣта. Обаче народниятъ представител, който не е ималъ възможността да се порови въ тия факти, да прегледа актоветъ, да прегледа констатираното отъ анкетитъ и да прочете това, което е изнесено, има нужда да бѣде убеденъ отъ мотивитъ на г. министра, койго иска смѣна на администраторитъ на Земледѣлската банка, за да даде съ чиста съвѣстъ гласа си за това предложение; само ако намѣри фактитъ вески и сериозни, народниятъ представител може да даде своето съгласие за това предложение, или, ако не, да даде своя отрицателенъ вотъ.

Тѣй както е направено това предложение, тѣй както е мотивирано, то е едно обикновено предложение като онѣи, които често маршируватъ въ нашето Народно събрание, особено въ такива случаи, но което предложение не биваше днесъ да намѣри мѣсто въ дневния редъ на Народното събрание. Азъ считамъ, че това е една слаба страна на предложението и не мога да намѣря мотивитъ му.

Министъръ Д. Гичевъ: Защото не сте чели дори огчета на Земледѣлската банка, за да видите каква е нейната политика и можете ли да й направите една защита, а приказвате наизустъ.

К. Лулчевъ (с. д): Азъ не знамъ защо министърътъ на земледѣлието бърза да търси отъ мене защита на Земледѣлската банка.

К. Пастуховъ (с. д): Въпросътъ трѣбва да бѣде по-малко за политиката на Земледѣлската банка, колкото за нарушенията, за престѣпленията на нейното управление.

Министъръ Д. Гичевъ: Въ този докладъ е изложена цялата кредитна, кооперативна и пр. политика на Земледѣлската банка. Трѣбваше той докладъ да прочетете, защото тамъ е илюстрирано всичко.

К. Пастуховъ (с. д): Отъ това, че управлението на Земледѣлската банка не е сподѣляло вашитѣ разбирания за политиката, която трѣбва да следва, не може да се вадитъ заключение, че трѣбва да се смѣни управителниятъ съветъ на тая банка. Тукъ е по-скоро въпросъ за следваща политика.

Министъръ Д. Гичевъ: Доволенъ съмъ отъ тая Ваша декларация.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Значи, да остане вѣлжътъ да варди агнето!

К. Пастуховъ (с. д): Въ предложението Ви нѣма факти.

Министъръ Д. Гичевъ: Г. Пастуховъ! Така, както е илюстрирана тая политика въ отчета на банката, споредъ Васъ, тя трѣбва да бѣде продължавана ли?

К. Пастуховъ (с. д): Не, не, не.

К. Лулчевъ (с. д): Не, това не казваме ние.

Министъръ Д. Гичевъ: Азъ смѣтамъ даже, че докладътъ е много дълъгъ.

К. Пастуховъ (с. д): По-малко е въпросъ за управление, отколкото за простѣпки, извършени презъ време на управлението. Когато се произнасяме върху дейността на единъ чиновникъ, предимно на простѣпникътъ ще държимъ, защото другото е много еластично.

Министъръ Д. Гичевъ: За мене има значение политиката, която ще провеждаме и дали тия хора ще могатъ да я провеждатъ.

К. Пастуховъ (с. д): Значи, само за политика искате да ги гоните!

Министъръ Д. Гичевъ: Безъ да се отказвамъ и отъ простѣпникътъ, които ще ви бѣждатъ изложени и който, ако се интересува, г. Лулчевъ и всѣки единъ депутатъ може да има на рѣка.

Д. Нейковъ (с. д): По-добре щѣше да бѣде да процедурите по-иначе: да вземете Вие прѣвъ думата, да разкриете предъ народното представителство онова, което е установила анкетата, всички очия разследвания, които сѣ правени при единъ, втори и трети случаи — а такива има много — за да бѣде народното представителство наясно и да знае какво да вотира. Има една анкета на финансови инспектори — защо се държи въ тайна тая анкета?

М. Дилиановъ (з): В. „Народъ“ е писалъ твърде много по тая въпросъ, тъкмо обратното на това, което говорите.

Д. Нейковъ (с. д): Разбирамъ защо е пазена въ тайна тая анкета отъ бившия министъръ на земледѣлието, но днешниятъ министъръ на земледѣлието, когато ще смѣнява персонала на банката, защо не я направи достояние на народното представителство?

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Министърътъ ще я направи достояние, и тогава ще гласуваме.

Д. Нейковъ (с. д): Дайте да видимъ какво има, и тогава да гласуваме.

Председателствувашъ Н. Шоповъ: (Звъни)

К. Лулчевъ (с. д): Г. г. народни представители! Отъ това, което казахъ, не може да се извади заключението, което г. министърътъ на земледѣлието иска да извади — че ние се явяваме въ защита на досегашния управителенъ съветъ на Българската земледѣлска банка. Това не съмъ казалъ и това не поддържамъ азъ.

М. Дилиановъ (з): И да ги защищавате — имате основание.

К. Лулчевъ (с. д): Азъ казахъ, че имамъ случая по другъ единъ поводъ да изнеса отъ трибуната на Народното събрание достатъчно много документи и факти, които уличаватъ тоя управителенъ съветъ. Не е въпросътъ нито за мене, нито за отдѣленъ народенъ представител, въпросътъ е за единъ парламентаренъ актъ. Тоя парламентаренъ актъ трѣбва да бѣде мотивиранъ предъ Народното събрание, за да може това последното, тъй както то разбере изнесенитѣ му данни, да даде вотъ. Това казвамъ азъ. Докладътъ на г. министра на земледѣлието, тъй както е, не ни дава достатъчно аргументи. Ние трѣбва да бѣдемъ убедени въ това, което се изнася тукъ, и заради това, казвамъ азъ, въ мотивитѣ къмъ доклада трѣбваше да видимъ изброени, ако не всичкитѣ, поне известно число факти, отъ които да се установи основателността на това, което се иска.

А. Бояджиевъ (раб): А бе, гарванъ гарвану око вади ли?

К. Лулчевъ (с. д): Азъ тъкмо по тия събражения не искамъ да се спирамъ върху досегашната политика на Земледѣлската банка. Много отъ работитѣ, които се изнасяха досега тукъ, не докоснаха въпроса, който се повдига. За мене въпросътъ е следниятъ: какво е било досегашното управление на Земледѣлската банка и какво ще бѣде бѣдещото такова? Ако-ли г. министърътъ на земледѣлието получи единъ одобрителенъ вотъ на Народното събрание, предъ насъ и предъ него стои въпросътъ за утрешното управление на Земледѣлската банка.

Ето, тъй сложете тъй въпроси. И когато ни убедите съ вашитѣ факти, съ фактитѣ, които ги има, безъ съмнение, че досегашната управа заслужава да бѣде смѣнена, вие ще получите одобрителния вотъ на Народното събрание. Но когато получите този вотъ, вие ще се погрижите да дадете на Земледѣлската банка едно управление, което нѣма да прилича, и не трѣбва да прилича, на досегашното. Само въ такъвъ случай има смисълъ смѣната на управителния съветъ на Земледѣлската банка.

Г. г. народни представители! Изнесоха се факти, казаха се много работи. Каза се, напр., че Земледѣлската банка не е имала една установена стопанска, кредитна, земледѣлска политика; че Земледѣлската банка въ продължение на дълги години е лѣжкатушила и се е люшкала отъ една крайностъ въ друга въ своята земледѣлска, кредитна и стопанска политика. Това е тъй. Но ние не трѣбва да изпусваме изъ предъ видъ факта, че Земледѣлската банка досега е била въ своята политика отражение на общата политика на управлението на страната. И ако ние можемъ да кажемъ, че Земледѣлската банка не е имала една установена политика, нима съ по-голѣмо право не можемъ да кажемъ, че изобщо у насъ не е имало една установена кредитна, земледѣлска и стопанска политика? Защо се чудимъ, че Земледѣлската банка не е имала една такава установена политика?

Тъй, малко по-нашироко ние искаме да поставимъ въпроситѣ. И когато тия въпроси бѣждатъ тъй поставени, тъй разяснени и така установени, тогава тѣ могатъ съ спокойствие да бѣждатъ разрешени.

Азъ не желая, както казахъ, да се спирамъ на подробности, и искамъ да кажа само нѣколко думи. Грамадно е значението на Земледѣлската банка за нашия стопански животъ, за нашето земледѣлско стопанство. Земледѣлската банка толкова по-лесно и толкова добре ще изпълни своята задача, колкото по-бърже тя бѣде освободена отъ постороннитѣ задачи, които ѝ се даватъ. И нѣма нужда за това да посочвамъ доказателства, нѣма нужда да посочвамъ факти. Дайте голѣмитѣ задачи на Земледѣлската банка, поставете голѣмитѣ задачи на тая голѣмъ кредитенъ институтъ и я ограничете въ рамкитѣ на тия голѣми задачи. А тия задачи лежатъ днесъ предъ Земледѣлската банка. Земледѣлската банка трѣбва съ организацията си и съ силата си да се прояви въ нашето земледѣлско стопанство. Но да пилѣе Земледѣлската банка сръдствата си и капиталитѣ си въ чужди ней области, въ области, които не се докосватъ до нашето земледѣлско стопанство, въ области, които стоятъ далечъ отъ нашето земледѣлско стопанство — това значи тя да уврежда земледѣлското стопанство. Ето за менъ другиятъ голѣмъ въпросъ. И ако утре стане смѣната на управителния съветъ на Земледѣлската банка, ние ще искаме при тая смѣна да се установи Земледѣлската банка като единъ голѣмъ — какъвто е — кредитенъ институтъ въ нашето стопанство и да се ограничи върху голѣмитѣ задачи, които това стопанство ѝ възлага. Ето всичкото, което ние можемъ да кажемъ.

Азъ не бихъ искалъ да поставя конкретнитѣ въпроси за тия голѣми задачи на Земледѣлската банка. Но единъ голѣмъ въпросъ стои надъ всички и той се налага навниманието на всички ни.

Г. г. народни представители! Положението на нашето земледѣлско стопанство, положението на земледѣлца-производителъ, и — още по-конкретенъ, още по-ограниченъ въпросъ — въпросътъ за задълженията на това земледѣлско стопанство и на земледѣлца е единъ отъ най-голѣмитѣ въпроси за Земледѣлската банка. И азъ считамъ, че тоя въпросъ, неразрешението на който въ сѣщностъ спъва развитието на нашето земледѣлско стопанство, трѣбва да бѣде конкретно поставенъ предъ Земледѣлската банка, ако тя ще бѣде единъ голѣмъ кредитенъ институтъ на нашето стопанство, за да получи той своето разрешение.

Както виждате, ние не правимъ една дребна, една дребна политика, както искаха да подхвърлятъ тукъ. Ние поставяме тия голѣми въпроси, които сѣ въпроси на стопанството и които трѣба да намѣрятъ разрешението.

Азъ съмъ длъженъ едновременно съ това да посоча, че Земледѣлската банка, като установи своята дейность и своята политика, ще трѣбва да претърпи една реорганизация, за да може да се отзове напълно да бѣде напълно въ услуга на нуждитѣ на земледѣлското стопанство. Азъ съмъ длъженъ да помена, че Земледѣлската банка ще трѣбва да се ограда, да се гарантира, да се запази и да се спаси отъ всѣкаква корупция. Това е голѣма нейна задача. Корупцията сѣществува въ Земледѣлската банка, тукъ или тамъ, въ по-малки или въ по-голѣми размѣри, но тя сѣществува, и Земледѣлската банка трѣбва да се освободи отъ нея и да се спаси.

И когато повдигаме тия въпроси, когато става дума за управителния съветъ на Земледѣлската банка, азъ се питамъ: въ тия тежки дни за страна, за държава и за земледѣлско стопанство, не предлежи ли на Земледѣлската банка да тури начало на съкращения и на намаления на разходи? Г. г. народни представители! Петъ администратори на Земледѣлската банка, смѣната на които се иска, петъ администратори на банка. . .

Министъръ Д. Гичевъ: Заедно съ управителя.

К. Лулчевъ (с. д): Да, съ управителя. — . . . петъ ръководни лица на Земледѣлската банка, това е много. Азъ разбирамъ широката задача на тая банка, но азъ разбирамъ сѣщо така, че въ тия тежки дни и тукъ нашата ржка и нашето око трѣбва да надникнатъ. И, бихъ рекълъ, ако сѣ петъ, не биха ли могли да бждатъ три и да вършатъ работитѣ на Земледѣлската банка?

Д. Нейковъ (с. д): Не могатъ ги разпредѣли по партиитѣ на бѣзка.

К. Лулчевъ (с. д): Азъ повдигамъ въпроса много сериозно.

Д. Нейковъ (с. д): Той е най-важниятъ въпросъ, може-би.

А. Николаевъ (з): Петиятъ администраторъ ще бѣде на Широкосоциалистическата партия — като изключимъ управителя!

Министъръ А. Гиргиновъ: Тѣ вземаха вече едно мѣсто!

Д. Нейковъ (с. д): Нека бждатъ двама администратори и единъ управителъ, както е въ Кооперативната банка.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

К. Лулчевъ (с. д): Азъ повдигамъ въпроса много сериозно, г. г. народни представители. Времената сѣ тежки и ние трѣбва да поставимъ начало на съкращения и на намаления на разходитѣ. И когато предъ насъ се повдига такъвъ единъ въпросъ, азъ считамъ, че съмъ длъженъ да повдигна именно тоя постороненъ, така да кажа, въпросъ. Но, повтарямъ, азъ го считамъ единъ отъ голѣмитѣ въпроси. Ако ние ще оставимъ Земледѣлската банка при тая организация, при такова управително тѣло, при каквото е била досега, и ако ще позволимъ на това управително тѣло да върши това, което е ставало въ миналото, нѣма значение, че ще смѣнимъ лицата.

М. Дилиановъ (з): То е втори въпросъ — то е въпросъ за организация и бюджетъ. Тамъ ще си каже думата правителството.

Д. Нейковъ (с. д): Кога ще дойде тоя въпросъ?

М. Дилиановъ (з): Ще дойде. Всичкиятъ бюджетни въпроси идатъ: краятъ на финансовата година настѣпва.

Д. Нейковъ (с. д): Ad calendas graecas!

А. Николаевъ (з): Г. Лулчевъ! Тукъ се добавя, че може, обаче съ уговорка, единъ отъ администраторитѣ да бѣде широкъ социалистъ!

К. Лулчевъ (с. д): Ако Вие ме разбирате така, . . .

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Отъ колко члена е управителниятъ съветъ на кооперация „Напредъ“?

Д. Нейковъ (с. д): Деветъ, които не получаватъ заплати

К. Лулчевъ (с. д): Членоветѣ на управителния съветъ на централа „Напредъ“ не получаватъ възнаграждение.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Цѣлиятъ централенъ комитетъ на Широкосоциалистическата партия е вътре.

К. Лулчевъ (с. д): Азъ виждамъ, че голѣми и сериозни въпроси не искате да бждатъ третирани сериозно.

М. Дилиановъ (з): Не е вѣрно. Вие не повдигате сериозно въпроса, щомъ искате такава управа на Земледѣлската банка, . . .

К. Лулчевъ (с. д): Азъ сериозно повдигамъ въпроса.

М. Дилиановъ (з): . . . кждето денонощно е ангажиранъ трудътъ на ония, които сѣ въ управителния съветъ на банката.

К. Лулчевъ (с. д): То е вѣрно, че трудътъ имъ е ангажиранъ, но фактитѣ, които се изнесоха тукъ, показаха въ какво е ангажиранъ трудътъ имъ.

М. Дилиановъ (з): То е за миналото. Ние говоримъ за бждещето.

К. Лулчевъ (с. д): И когато виждаме, че въ такъвъ трудъ сѣ ангажирани, ние ще кажемъ, че безъ тоя трудъ Земледѣлската банка може.

М. Дилиановъ (з): Азъ говоря за труда на новия управителенъ съветъ на банката.

К. Лулчевъ (с. д): То е друго. — Когато е въпросъ за организация на Земледѣлската банка, азъ сѣщо така повдигамъ въпроса за голѣмитѣ разходи по управлението на Земледѣлската банка, въпросътъ за голѣмитѣ заплати въ тази банка, въпросътъ за голѣмитѣ тантени въ нея. Нима тѣзи въпроси не сѣ сериозни? Азъ считамъ, че тъкмо тукъ съмъ на въпроса, когато поставямъ тѣзи питання. Азъ не ви четохъ статистики, не ви дадохъ данни, като смѣтамъ, че въпросътъ е достатъчно изясненъ, и като считамъ, че следъ това г. министърътъ ще ни даде подробни и пълни факти и аргументи. Но, г. г. народни представители, тия въпроси за мене сѣ важни, азъ искамъ предварително да ги повдигна, искамъ да ги поставя предъ вашето внимание и предъ вниманието на г. министра на земледѣлието, за да може да се тури начало на една действителна обнова и въ нашата Земледѣлска банка. Не е достатъчно само политиката да бѣде смѣнена, потрѣбно е и единъ новъ духъ да се проведе въ Земледѣлската банка, като се почне отъ горе и се стигне до последния служителъ въ банката. Ние търсимъ жертви отъ всички сѣловия, отъ всички стопанствени и производствени групи. Въ тия трагични дни за нашата страна жертвитѣ трѣбва да почнатъ най-напредъ отъ горе. Тѣ трѣбваше да почнатъ отъ тукъ, отъ насъ, тѣ трѣбваше да обхванатъ голѣмитѣ върхове на нашитѣ управления, на банкитѣ, на другитѣ обществени и държавни институти и да вървятъ надолу до единъ опредѣленъ минимумъ. Тѣзи въпроси за мене сѣ важни и сѣществени.

Азъ считамъ, че отъ всичко, което днесъ ни занимава, най-сѣщественото сѣ задачитѣ, които ще бждатъ възложени въ бждеще на Земледѣлската банка. Въ това отношение ние желаемъ тия въпроси да бждатъ поставени и разгледани, за да се проведе една нова политика и да се даде на българското земледѣлско стопанство оная подкрепа, която то заслужава. Безъ тая подкрепа, въ този моментъ на такива голѣми кризи българското земледѣлско стопанство е осждено на загиване. Нѣма кой другъ да му

даде тая подкрепа, освен държавата, чрез нейните органи, един от които — най-големият, най-организираният, най-съществен — е Земледелската банка. В тоя вид искаме ние да видим Земледелската банка, и ако вие я дадете въ тоя вид, тя ще съумее да прведе една такава политика за запазване на земеделското ни стопанство.

Искам да обърна вниманието ви и върху друг един факт. Въпреки декларацията, които се правят, отчуждаването на имотите продължава. Това е един страшен факт въ нашия живот. Въ тия мъчни дни става отчуждаване на имоти на наши земеделски стопани. Това става по най-различни начини — открито или прикрито, явно или тайно — но въ това отношение има такива факти, които потресват човъка. Има такива отчуждавания, които водят началото си от по-рано, но за които и досега не сме вземени мерки, а трябва да се вземат мерки. Има факти на продаване на безценица земи на български земеделски производители или на продаване на цени понизки, отколкото е наемът, който се плаща за подобни земи.

Г. г. народни представители! Тук е потребна ефикасна намеса от страна на държавата, за да се спрат всички тия продажби и да се успокои земеделското население.

Една версия върви по градове и села, че дълговете на земеделското население ще бъдат опростени. Какво ще стане по тоя въпрос, не можем да кажем днес. Когато ни се представи самото предложение за тая цел; законопроекта или мерката, която се мисли да се вземе, тогава ще си кажем мнението; но онова, което става като отряжение на тая версия, е нещо, което наново раздрусва земеделското стопанство. Много кредитори на земеделското стопанство бързат да оформят вземанията си днес, защото казват: „Утре няма да има вече“. Това оформяване става чрез ипотеки, става по други начини — вие знаете, колко са изобретателни кредиторите — става по най-различни начини. Така те още повече мачкат и тъй смачквания земеделски стопанин.

Г. г. народни представители! Тоя въпрос тежи. Тия мерки се отразяват зле върху земеделското ни стопанство. Земеделският стопанин е лишен въ тоя момент от всякакъв кредит — и обществен, и държавен, ако може да се говори за държавен, и частен. Тоя голям и належащ въпрос трябва да бъде поставен. Споменах за това, което става, за отчуждаването на безценица на земи на наши земеделски стопани, защото желая да видя да се вземат отук (Сочи министерската маса) мерки, с които да се спре това отчуждаване на земи на наши земеделски стопани. Да бъде отчуждена земята на земеделския стопанин въ тоя момент за някакви 200—300 л. за декар, това е унищожение на тоя стопанин, без, разбира се, с такава отчуждаване да може той да се освободи от задълженията си.

Председателстващ Н. Шопов: Частът е 8.

Министър Д. Гичев: Предлагам да се продължи заседанието до приключването на дебатите.

Председателстващ Н. Шопов: Г-да! Има предложение да се продължи заседанието до приключване на дебатите по първата точка от дневния ред.

Моля г. г. народните представители, които са съгласни с това предложение, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Н. Пждарев (д. сг): Г. председателю! Искам думата. Моля, запишете ме.

К. Лулчев (с. д): Вие виждате, г. г. народни представители, кои въпроси ни тревожат въ този момент, и аз се считам длъжен, по повод на въпроса за смъна на управителния съвет на Земледелската банка, да ги изнеса тук, защото искам да видя да се действа отук (Сочи министерската маса) за да се запази земеделското ни стопанство. Никога друг път и при някои други условия ние не сме изпадали тъй, и затова, като изнасям въпросите, искам да бъдат те разрешени, за да се даде удовлетворение.

Министър Д. Гичев: Всичко ще бъде направено.

К. Лулчев (с. д): Добре. Г. министърът на земеделието казва, че всичко това ще бъде направено. Ние ще чакаме да бъде то направено.

Министър Д. Гичев: Въпросите ще бъдат разрешени правилно и народополезно.

Министър А. Гиргинов: Г. председателю! Преди да дадете думата на следващия оратор, моля да ми позволите да направя едно съобщение.

Председателстващ Н. Шопов: Има думата г. министърът на финансите.

Министър А. Гиргинов: Когато е гласуван на първо четене законопроекта за изменение и допълнение закона за закупуване и износ на зърнени храни, внесен от заместника на г. министър-председателя, пропуснато е да се сезира Народното събрание съвкупно, кои комитети ще разглеждат този законопроект, за да дойде той след това на второ четене въ пленума. Ето защо, понеже тоя законопроект е спешен, аз моля почитаемото Народно събрание да се съгласи да бъде той изпратен за разглеждане въ следните три комитети: комитетът по финансите, комитетът по вътрешните работи и комитетът по земеделието.

В. Моллов (д. сг): И на търговията.

Министър А. Гиргинов: Ще стане много.

В. Моллов (д. сг): Естествено, предимно.

Министър А. Гиргинов: Предишният закон е разглеждан само от комитетите по финансите и по вътрешните работи, сега прибавяме и комитетът по земеделието, и струва ми се, че е достатъчно законопроекта да бъде разглеждан от тия три комитети.

Също така, понеже законопроекта е спешен, моля, ако се приеме това предложение, да бъдат събрани утре тези комитети, за да разглеждат законопроекта.

В. Моллов (д. сг): Трябва да се изпратят покани, върху които да се разпишат членовете на комитетите.

Председателстващ Н. Шопов: Моля, които са съгласни съ предложението на г. министъра на финансите — законопроекта за изменение и допълнение закона за закупуване и износ на зърнени храни да бъде изпратен за разглеждане от комитетите по земеделието, по вътрешните работи и по финансите — да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. г. членовете на тия три комитети утре въ 10 ч. да се явят на заседание въ кабинета на просетарната комитет. Също така моля г. г. председателите на тия комитети да издадат специални покани. Има думата народният представител г. Никола Пждарев.

Н. Пждарев (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Има известно неудобство да се взема думата въ такова време по един въпрос, който толкоз много се дебатира отъ тая трибуна. Макар и да съм уморен, понеже отъ четири часа следя дебатите по този доклад на г. министъра на земеделието, все пак изпълнявам дълга си, за да кажа и аз няколко думи.

Не може да се намъри народен представител, който би отказал на искането на един министър да му се даде възможност да нареди персонала въ едно държавно учреждение, отъ такова голямо значение за нашия стопански живот, каквото е Земледелската банка. Никой народен представител не би могъл да поеме върху себе си такава отговорност, че той съ отказа си да даде възможност на министъра да нареди персонала въ банката, е станал причина да се спъне политиката на министъра и неговото желание, наистина въ този институт да се прояви една дейност, каквато днешните времена налагат да проявява този институт.

Но, г. г. народни представители, ако този доклад беше някога изолуирано въ управлението и се искаше като нещо така изникнало въ работата на Министерството на земеделието и не се свързваше изобщо съ всичко онова, което става днес въ управлението на държавата, аз съмтам, че много от приказките отъ тази трибуна биха били изпънени. Но, г. г. народни представители, когато разглеждаме този доклад, мълвата вече носи имената на лицата, които ще замъстят тези, уволнените на които се иска, и това искане на г. министъра, мотивирано съ такова голямо желание той да бъде полезен държавник, когато му е възложено да направлява политиката на Министерството на земеделието, се свързва съ едни маниери,

които раздрусват, мога да ви кажа, много дълбоко, за да не кажа издъно, нашата държавна организация.

Г. г. народни представители! Аз нѣма да защитавамъ stabilitетa на чиновника. И най-сетне, да ви кажа право, ако е въпросъ за stabilitетa на нашето чиновничество, едва ли заслужава отъ трибуната много да се приказва за него и да се пледира за положението на чиновника, когато за мене е ясно, че това чиновничество много мѣчно преценява усилията на управленията да му създадатъ едно стабилизирано положение, за да може спокойно да носи онай служба, която му се възлага. И затова, казвамъ, отъ тая трибуна бихъ се отказалъ да защитавамъ stabilitетa на чиновника. Stabilitетътъ не е за него, а е за нуждитѣ на държавата. И когато е въпросъ да се посѣга на този stabilitетъ, това ще трѣбва да става само тогава, когато наистина нуждитѣ на държавата налагатъ да се посегне върху това право на чиновника, което му е дадено не заради неговитѣ лични интереси, но заради голѣмитѣ задачи, които налагатъ stabilitетътъ на чиновника да бѣде нѣщо постоянно.

Азъ се спирамъ на факта, че двама души отъ управителния съветъ на Земледѣлската банка — този управителенъ съветъ, чиято дейностъ се преценява въ доклада на г. министра — сѣ освободили вече мѣстата, а именно управителятъ и единъ отъ администраторитѣ.

Министъръ Д. Гичевъ: Не, само управителятъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Бързамъ да подчертая, г. г. народни представители, че такъвъ начинъ на освобождаване мѣстата отъ длъжностни лица съ такова положение, каквото иматъ администраторитѣ на Земледѣлската банка, не ми харесва, азъ не мога да го одобря. Не може единъ администраторъ да напуска службата си, когато известна анкета е констатираа работи, които се считатъ тукъ, въ доклада, не като нередовности, не като онущения, но като злоупотребления по служба. Такъвъ чиновникъ не трѣбва да напуска службата си по подаване оставка и даже да му се направи отстъпка да получава известно време заплата, безъ да работи. По този начинъ, г. г. народни представители, не можемъ ние да издигнемъ прѣстижа на нашата държавна администрация, нито пъкъ можемъ да разчитаме, че за всички грѣшки въ управлението ще носятъ отговорността онѣзи, които трѣбва да отговарятъ не само за прѣстѣпления, но и за нарушения на законитѣ. Азъ не вѣрвамъ да се намѣри нареденъ представителъ, който би одобрилъ този начинъ на освобождаване отъ служба не само такива длъжностни лица, каквито сѣ администраторитѣ, но изобщо което и да било длъжностно лице. Трѣбва да се разбере: провинениятъ по служба ще трѣбва да напуска службата по начинъ такъвъ, че никога да не може да се върне въ нея и да не може предъ обществото да минава за единъ почтенъ държавенъ служителъ, за човѣкъ който може да бѣде приеманъ навѣкъ.

А. Аврамовъ (з): Г. Пждаревъ! Ще Ви посоча единъ примѣръ на смѣняване чиновникъ отъ управлението на Демократическия съюзъ. Ковчежникътъ на 16-а погранична рота, който 25 години бѣ служилъ, обвиненъ презъ събитията, въ 24 часа биде смѣненъ. Следъ 21 дни този чиновникъ биде намѣренъ въ дъното на морето. Като чиновникъ е билъ отпущналъ 60.000 л на неотговорнитѣ и следъ това той ги искалъ обратно. Този човѣкъ намѣри своята смъртъ въ дъното на морето, отъ кждето биде изкаранъ съ котвата на единъ чуждъ параходъ. Така ли искате и сега да се освобождаватъ чиновницитѣ отъ служба? Ето какво е вашето освобождаване на чиновницитѣ отъ служба!

Н. Пждаревъ (д. сг): Вие слушате ли ме какво говоря?

А. Аврамовъ (з): Слушамъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Тогава не сте ме разбрали.

П. Попивановъ (з): Вие говорите това, което не сте вършили.

В. Такевъ (д. сг): Той се е удавилъ.

А. Аврамовъ (з): Да, удавилъ се е!

Н. Пждаревъ (д. сг): Никога не съмъ управлявалъ държавата, за да ми казвате, че говоря онова, което не съмъ вършилъ. Единъ народенъ представителъ има много ограничено положение въ управлението на държавата. Вие знаете какво е положението му и не можете да ми правите упрѣци, че азъ не съмъ вършилъ това, което говоря.

А. Аврамовъ (з): Вие сте търѣли това положение и не сте протестирали отъ тая трибуна. Тамъ е работата.

Н. Пждаревъ (д. сг): Вие не сте слѣчили какво става въ тая Камара.

А. Аврамовъ (з): Следилъ съмъ.

П. Попивановъ (з): Вие бѣхте силенъ и авторитетенъ въ партията си.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Когато ще трѣбва Народното събрание да гласува за смѣняването на управителния съветъ на Земледѣлската банка не само за това, защото г. министърътъ смѣта, че чрезъ тия лица не ще може да провежда своята политика, но и за това, защото тия лица сѣ извършили нарушения по служба, редно бѣше да се посочатъ и самитѣ лица, които сѣ провинили, за да не пада подозрението върху всички онѣзи, които сѣ въ управителния съветъ на Земледѣлската банка. И азъ смѣтамъ, че г. министърътъ нѣма основание да хвърля подсезрения и съмнения върху всички. Ако пъкъ наистина даннитѣ сѣ такива, че уличаватъ всички администратори на Земледѣлската банка въ тия деяния, за които се говори въ доклада на г. министра, смѣтамъ, че това трѣбва да бѣде ясно подчертано. Защото и за Народното събрание, и за администраторитѣ на Земледѣлската банка, които не могатъ да се защищаватъ и които нѣма кой да защити тукъ, трѣбва да бѣде ясно и положително деянието, въ което се уличаватъ, и кои отъ тѣхъ се уличаватъ. Тогава народниятъ представителъ, който дава мандатъ на г. министра, за да го улесни въ задачата му, ще бѣде по-спокоенъ при гласуването. Азъ не мога да смѣтамъ, че г. министърътъ поне въ доклада си — не зная какво ще изложи предъ насъ — е изпълнилъ това задължение къмъ тия хора, които влизатъ въ управлението на банката и къмъ народнитѣ представители, които трѣбва да знаятъ за какво ще гласуватъ.

Г. г. народни представители! Изобщо смѣняването на държавнитѣ служители не би трѣбвало да става много леко. Само когато задачитѣ, които си е поставилъ министърътъ, само когато общественитѣ и държавни нужди налагатъ, трѣбва да стане смѣняване на известни чиновници. Единъ дългогодишенъ чиновникъ е една припечалба, единъ капиталъ на българския народъ, на българската държава. Българскиятъ народъ много е плащалъ, за да може известенъ чиновникъ да се подготви, за да бѣде обигранъ въ работата, съ която се занимава, за да бѣде годенъ да изпълнява службата, която му е възложена. Отъ този така скъпо подготвенъ отъ държава и народъ чиновникъ ще трѣбва да се лишимъ, за да намѣстимъ друго, преди да изпитаме, дали този чиновникъ не може да бѣде използванъ за прокарване ония задачи на управлението, които г. министърътъ желае да прокара. Азъ смѣтамъ, че г. министърътъ, преди да се опита при тоя управителенъ съветъ на Земледѣлската банка да провежда своята политика, и преди да срещне съпротивление на тази своя политика отъ него, е малко прибрзано да иска смѣняването на управителния съветъ на Земледѣлската банка. Не говоря, ако има прегрѣшения. Щомъ има прегрѣшения, той трѣбва да си върви. Азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че по-напредъ г. министърътъ трѣбваше да направи опитъ да използва тия подготвени хора за провеждане на своята политика, и когато види, че не може да ги използва, да иска да ги смѣни.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Така ли разсѣждавахте на 9 юний?

А. Аврамовъ (з): Г. Пждаревъ! На 9 юний 1923 г. Славеико Василевъ бѣше чиновникъ на земледѣлското правителство, но нищо не му попрѣчи да предаде министъръ-председателя Стамболийски да го убиятъ. Такива ли чиновници ще защитаващъ?

Н. Пждаревъ (д. сг): Вие искате да отговарямъ за това, което азъ не зная.

А. Аврамовъ (з): Министърътъ е намѣрилъ мотиви и затуй иска да ги смѣни.

Н. Пждаревъ (д. сг): Моята мисль е следната.

А. Аврамовъ (з): Вие нищо ново не сте научили, нищо старо не сте забравили. Ние чакаме съ нѣщо ново да излѣзете. Плачете за чиновници, които кляха българския народъ.

П. Попивановъ (з): Тѣ знаятъ какво приказватъ. Тѣ сѣ достатъчно дресирани.

Нѝкой отъ земледѣлцитѣ: Вие, г. Пждаревъ, следъ 9 юний въ разстояние на единъ месецъ очистихте всички чиновници на Земледѣлския съюзъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ се ползувамъ отъ случая да привлѣка вниманието на г. министра на земледѣлието върху нуждата отъ малко побързи и по-ефикасни мѣрки, за да може наистина населението, което не може да получава това, що чака отъ земята, да намѣри поне по другъ начинъ облекчение на тоя тежко положение, въ което сега е изпаднало. Азъ ще привлѣка вниманието на г. министра специално върху положението въ Видинско. Голѣма частъ отъ населението въ Видинско очаква облекчение на тежкото си положение (т. е. гроздето). Сега настѣпва гроздоберъ, а въ Видинско, поради особеното положение, въ което се намиратъ търговци и банки, купувачи на грозде се явяватъ съвсемъ малко и ценитѣ, които се предлагатъ, сѣ просто невѣроятни низки. Нѣма даже кой да купува грозде, та хората сѣ принудени да го продаватъ на безценица. Това население не бива да бѣде изоставено така.

Г. Йонетовъ (з): Като дойде Ляпчевъ, ще порѣча жито отъ Сърбия.

Н. Пждаревъ (д. сг): Азъ привличамъ вниманието на г. министра, ако той намѣри за нужно да направи нѣщо, а, ако намѣри за нужно, може и да не обърне внимание на тѣзи приказки, както вие не желаете да обърнете сега внимание на тѣхъ. Но азъ му привличамъ вниманието върху следующия фактъ. Откогато отъ Министерството на финанситѣ се нареди да бѣжатъ запечатани казанитѣ, изведнѣжъ цената на ракията отъ 85 стотинки градуса спадна на 60 стотинки. Това се отразява и върху цената на гроздето днесъ, защото търговцитѣ на грозде, за да го правятъ на вино, не се решаватъ да го купуватъ, понеже не сѣ сигурни, че ще могатъ слабитѣ вина, които, поради студа и поради дъждоветѣ, ще излѣзатъ отъ видинското грозде, да ги преработятъ, както по-рано ги преработваха, на ракии.

Министъръ Д. Гичевъ: Режимътъ не е въ нищо измѣненъ въ това отношение, преваряването на вината въ спиртъ не е забранено, преследва се само контрабандата. Ако за нея пледирате, г. Пждаревъ, то е друго.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. министре! Създадоха се такива формалности, че обикновенитѣ притежатели на казани вече не могатъ да се съобразятъ съ тѣхъ. Понеже това засѣга дейността на г. министра на земледѣлието, азъ искахъ да привлѣка вниманието му, и ако той намѣри за нужно, да направи нѣщо. Въ всѣки случай, азъ съмъ длъженъ да подчертая послѣдитѣ отъ всички тѣзи формалности, сѣ които се натоварватъ притежателитѣ на казани. Тия формалности, наистина, може да сѣ много нуждни, за да се предпази фискътъ отъ контрабанда, но барабаръ съ тази контрабанда има единъ голѣмъ интересъ на производителите: да си продаде гроздето, кашата, ракията, да си продаде продуктитѣ. Интересътъ на фиска, да не става контрабанда, ще трѣбва да се съобрази съ интереса на производителитѣ. И тамъ, кждето формалноститѣ могатъ да се опростятъ, за да не бѣдатъ отегчителни и просто да спѣватъ дейността на тѣзи, които произвеждатъ вино, азъ смѣтамъ, че г. министърътъ трѣбва да помисли по какъвъ начинъ трѣбва да направи това. Положението на лозаритѣ днесъ е извънредно тежко.

Министъръ Д. Гичевъ: Нали знаете, че съ тия работи се занимава финансовиятъ министъръ?

Н. Пждаревъ (д. сг): Азъ знамъ, че съ тия работи се занимава финансовиятъ министъръ, но нали и Вие имате голѣмата отговорностъ да следите въ какво положение сѣ производителитѣ въ различнитѣ краища на страната, между тѣхъ и лозаритѣ? Нали и Вие имате дълга да провѣрявате защо се обезценява трудътъ на земледѣлца, защо отива напусто трудътъ на лозаря? Отъ 4—5 години азъ се мъчехъ въ Видинския край да може да се създаде една изба не по инициатива на отдѣлни лица, или на една кооперация...

Г. Йонетовъ (з): Вие създадохте една изба на Георги Цвѣтковъ, заедно съ избата на Буровъ и Молдовъ.

Подпредседателъ: **Н. ШОПОВЪ**

Н. Пждаревъ (д. сг): Тѣзи изби ще вирѣятъ, ако нѣма една изба, кждето производителътъ да складира своето вино.

Г. Йонетовъ (з): Демократическиятъ сговоръ докара цената на гроздето до единъ левъ. Има ли по-голѣмъ резултатъ отъ тоя, който вие създадохте сега въ Видинъ съ търговията на гроздето? Кажете!

Н. Пждаревъ (д. сг): Какво има?

Г. Йонетовъ (з): Какво има ли? Вие знаете много добре, защото вчера бѣхте въ Видинъ. Колко се продава сега гроздето въ Видинъ? Кажете!

Н. Пждаревъ (д. сг): Ама Вие не сте ли били тукъ, когато азъ приказвахъ?

Г. Йонетовъ (з): Азъ знамъ, че Вие нѣмате интересъ да създавате изба въ Видинъ. Азъ знамъ кой е инициаторътъ за избитѣ тамъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Общи приказки приказвате. — Ако навремето въ този край бѣше създадена една изба, кждето производителитѣ да могатъ да поставятъ въ нуждитѣ сѣдове гроздето си, когато то не може да получи надлежната цена, това щѣше да урегулира ценитѣ на пазара и производителитѣ може би нѣмаше да изпадна въ това положение, въ което се намиратъ днесъ. Но това не е направено досега. Ще се надѣваме че не Земледѣлската банка, а Министерството на земледѣлието, кждето, казахъ ми, сега малко повече внимание се обърща на положението на лозаритѣ и на лозарството, ще се позамисли какво трѣбва да се направи въ това отношение. Предупреждавамъ, г. министре, че ако частна инициатива или кооперация направи една такава изба, хората на първо време нѣма да иматъ довѣрие и тя не ще има успѣхъ. Ще трѣбва подъ гаранцията било на Земледѣлската банка, било на държавата да се построи една такава изба, за да бѣде производителътъ сигуренъ, че това, което ще вложи тамъ, ще бѣде и запазено, и ще получи надлежната цена, и получената цена ще бѣде добра отплата за неговия трудъ.

Считахъ за нужно да направя тѣзи бележки, като мотивирамъ отново своето разбиране: когато ще трѣбва да се освобождаватъ отъ длъжностъ държавни чиновници, за които държавата е изразходвала много, за да ги направи подготвени, ще трѣбва ясно и конкретно да се подчертае общественитѣ интересъ, за да не остава въ обществото мѣтла, че това става, за да се смѣнятъ едни и да се намѣстятъ други, които отдавна иматъ желание да получатъ тѣзи служби като завидни, защото, безспорно, тѣ сѣ завидни служби въ нашата държавна организация.

Поддържамъ изказаното тукъ и отъ други народни представители мнение, че макаръ Земледѣлската банка да е автономна и да нарежда сама бюджета си, ще трѣбва и тамъ да се почувствува ржката и окото на министра, за да се разбере, че наистина Земледѣлската банка е банка на бедна България, че и нейниятъ бюджетъ ще трѣбва да се съобразява съ сръдствата на българския народъ и съ това, което той може да даде на своитѣ чиновници. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Понеже листата на записанитѣ оратори е изчерпана, считамъ дебатитѣ по предложението на г. министра на земледѣлието за изчерпани. Утре ще има думата г. министърътъ на земледѣлието.

Отъ името на бюрото предлагамъ следния дневенъ редъ за утрешното заседание:

1. Одобрение предложението за даване мандатъ на министра на земледѣлието и държавнитѣ имоти да уволни администраторитѣ на Българската земледѣлска банка (Предложение разискванията);

2. Първо четене законопроекта за допълнение закона за търговия съ външни платежни сръдства;

3. Второ четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за закупуване и износъ на зърнени храни;

4. Първо четене законопроекта за довършване на строежитѣ по отводняване на Вардимъ—Новградското държавно блато и пр.

5. Докладъ на комисията по провѣрка на изборитѣ. Които приематъ така предложения дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. 30 м.)

Секретаръ: **ВАС. МАРИНОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**